Cumhuriyet

20 OCAK 1985

SİYASET 85

PARASIZ EK 55

Ölümden ve açlıktan kaçış

ETİYOPYA

İNCİR ÇEKİRDEĞİ

Vay anasını yahu... Zaman ne çabuk geçiyor.
GÜNEŞ TECELLİ
TV'nin "Pazar Stüdyosu" sunucusu

●

Hapishaneden çıkınca yine ticaret hayatına atılâcak, Yahya çok iyi ticaret kafası olan bir insandır.
NATALİ OKUR
Yahya Demirel'in avukatı

●

Eleştirmenler iyi ya da kötü diye yazıyorlar, ama ekmek göndermiyorlar.
ŞERİF GÖREN
Sinema yönetmeni

●

Bizim paramız yok, ama aylıklarını siz ödersiniz, görevine son verilen şehir tiyatrosu sanatçılarını tekrar işe alırım.
BEDRETTİN DALAN
İstanbul Anakent Belediye Başkanı

●

Bir Galatasaray vardır. İktidar veya muhalefet yoktur.
ALP YALMAN
Galatasaray Asbaşkanı

●

Genç kuşaklara kucaklarımızı açtık.
NAZİF KOCAYUSUFPAŞAOĞLU
DYP Genel Başkan Yardımcısı

●

İşçi insandır.
KENAN DURUKAN
Türk Harp-İş Sendikası Başkanı

●

Zam yapmayacak babayiğit var.
ERDAL İNÖNÜ
SODEP Genel Başkanı

●

Önümüzdeki günlerde kamuoyuna açıklanacak olan soruşturma raporu ve bunu izleyecek gelişmeler dolayısıyla hepimiz, deniz ticaretinin ve petrol taşımacılığının ayrıntılarına girmek durumunda olacağız.
MEHMET BARLAS
Milliyet Gazetesi Başyazarı

●

Adem'le Havva'nın yaradılışı konusunda biyoloji öğretmenine mi, din dersi öğretmenine mi inanacağız? Bunu bilmiyoruz.
GENÇLİK YILI'NDA BİR GENÇ

●

"Yolsuzluk" Allah göstermesin hoş bir şey değildir.
ZEKİ CEYHAN
Milli Gazete yazarı

●

Özdağlar en iyi arkadaşımdır.
ADNAN KAHVECİ
Başbakanlık Başdanışmanı

●

Bir Başbakan kızı olduğum için değil, çevresinde sayılan, sevilen, güvenilen ve işbitirici kişiliğim sayesinde mümkün olduğu kadar belediye bütçesinden iş yapmıyoruz.
ZEYNEP ÖZAL
Kadıköy Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Fahri Müdürü

●

Göbek dansı her şeyden önce kadının kendine olan güvenini sağlar.
HÜLYA IŞIL
Dansöz

Matematik, fizik, kimya gibi derslerdeki genel başarısızlığın en büyük nedenlerinden biri, muhakkak ki çocuklardaki bağırsak kurtlarıdır.
ÇETİN ALTAN
Güneş Gazetesi yazarı

●

Sahne ve TV dışında beni ilk kez ince topuklu bir ayakkabı ile gören arkadaşlarım çok şaşırdılar.
FÜSUN ÖNAL
Şarkıcı-Tiyatrocu

●

Osmanlı erkeğinden bıktım.
SAMİME SANAY
Şarkıcı

Valla benim çok söylemek istediğim var, ama çekirdeğe girmekten korkuyorum. Sizin bir çekirdeğiniz var ya.. İncir çekirdeği.. Allah oraya düşürmesin...
KADİR İNANIR
Sinema oyuncusu

Evleneceğim kızın gözleri Michele Morgan'a, burnu Sophia Loren'e, dudakları Brigitte Bardot'a, göğüsleri Kim Novak'a, bacakları Ava Gardner'e benzeyecek ve kültürlü olacak.
TARIK AKAN
Sinema oyuncusu

●

Beldemizi turizm ve ticaret merkezi haline getirip din kardeşlerimizin hizmetine sunacağız.
ALİ SANDIKÇI
Sarıyer Belediye Başkanı

●

34 yaşında, genç bir adamın hayatı kaymıştır. Onun da annesi, babası var.
RAUF TAMER
Tercüman Gazetesi yazarı

●

Keşke devlet, milletin diline hiç karışmasaydı.
AHMET KABAKLI
Tercüman Gazetesi yazarı

●

Oramı buramı göstererek işi götürüyorum.
MÜJDE AR
Sinema oyuncusu

●

Hükümetin orasını burasını koparmak isteyenler var.
CEMAL BÜYÜKBAŞ
Devlet Bakanı

●

Param da var, şöhretim de. Ama yalnızım.
GÖNÜL YAZAR
Şarkıcı

İSTİFA ÇEKİRDEĞİ

Açık olan insan niye korksun, açık olanın teypten korkusu olmaz, siz teyp taşıyorsunuz, biz korkuyor muyuz?
TURGUT ÖZAL
Başbakan

●

Yeni yılda yeni dizi: İcraatın cebinden.
YANKI DERGİSİ KAPAĞI

●

Hepsine sıcak selam verirdim.
İSMAİL ÖZDAĞLAR
Eski Devlet Bakanı

●

Alan razı veren razı.
BEKİR COŞKUN
Günaydın Gazetesi yazarı

●

İnşallah 85 daha şanslı olur. Ben elimden geleni yaptım.
TEYP BANDI

●

Çok çalışkandır. Memleketi için yapamayacağı şey yoktur.
ZAHİDE ÖZDAĞLAR
İsmail Özdağlar'ın eşi

●

Çatur çutur yiyoruz.
TEYP BANDI

●

Bandı en az kırk defa dinledim.
TURGUT ÖZAL

●

Onun için senden daha fazla şey ederim.
TEYP BANDI

Eğer ben size bu olaya ilişkin bir şey söylersem, kıyametler kopar.
ORHAN ALDIKAÇTI
Profesör Doktor

●

Boşver, nasıl olsa hayatımız kaymış.
TEYP BANDI

●

Ben odacıya (zile) basayım.
TEYP BANDI

●

Çantaya koyarken bir yerlere sürtünmesin olur mu?
TEYP BANDI

●

Ben şaşkının, hiçbir şey anlamış değilim.
İSMAİL ÖZDAĞLAR

●

Cebinizde teyp filan olmasın?
ANAP MİLLETVEKİLLERİ

●

Paramla devletten yeterli miktarda kredi alırsam, deniz nakliyat şirketi kuracağım. Kendi adıma gemiler alacağım.
M. SEZAİ ALTIPARMAK
Milli Piyango'nun 50 milyon talihlisi, gemi işçisi

●

"Ve sonra da bir bakarı bulacağım."
ALTIPARMAK'ın arkadaşı

●

Evet söyledi efendim, ben babasıyım.
TEYP BANDI

haftanın portresi

Büyük düşlerin adamı Büyükbaş

Herkesin kafasında ona ilişkin soru işaretleri vardı. Özal, onu neden Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı gibi bir bakanlıktan alarak gübre işlerinden sorumlu Devlet Bakanı yapmıştı? Hakkında çıkarılan yolsuzluk söylentilerinin ne kadarı doğruydu? Bu ve benzeri sorular, -Can Yücel'in deyişiyle- Büyükbaş Bakan hakkında son birkaç haftadır sorulmaktaydı. Eski Enerji ve Tabii Kaynaklar, yeni Devlet Bakanı, geçen hafta bazı gazetecilere, Orwell'in '984'ünü anımsatan, ne anımsatası doğrudan 1984'e gönderme yapan bazı sözler söyleyince bir anda ön plana çıkıverdi. Büyükbaş Bakan, *"Telefonlarımızı dinliyorlar, her yerde teypler var,"* diyordu. *"Etrafımızı bantlar sarmış. Zaten telefonlar dinleniyor. Vallahi kabinede arkadaşların hepsi bir tedirginlik duyuyor."* Büyükbaş bunları söylüyordu, ama eklemeden de edemiyordu: *"Neymiş Kahveci'nin teybi? Olimpus mu? Önemsiz bir marka. O kadar iyi değil. Ben de meraklıyım. Bende de Japon var."* Gazeteciler Büyükbaş'a odasında mikrofon arayıp aramadığını sorunca bakanın yanıtı, *"Hadi odayı aradım. Mikrofonu buldum. Ne olacak? Koydularsa, gece ben gidince yine yerleştirirler. Ama bunlar normal şeyler,"* oluyordu. Büyükbaş'a göre bunların *"normal"* olmasının nedeni, bu tür *"şey"*lerin her yerde olmasıydı: *"ABD'de Watergate oldu. Ben orayı bilirim. Çünkü yemek yedim orda."* Büyükbaş, bu sözlerinin kimi gazetelerde manşette yer alması üzerine ertesi gün bir açıklama yapıyor. *"Ben bu sözleri demeç olarak değil, sohbet olsun diye söyledim,"* diyordu. Gazetecilere göreyse Büyükbaş, bu sözleri ederken *"yazılmamak kaydıyla"* diye bir şey söylememişti. Zaten Büyükbaş, Özal hükümeti içinde kendi konusuyla ilgili en ilginç anlatım biçimlerini bulan bir - iki bakandan biriydi. Örneğin Büyükbaş'ın *"Gökova'da turistik bir termik santral yapacağız,"* şeklindeki sözleri, hatıralarda derin izler bırakmıştı. Bir de Eskişehir'i *"Dallas"* yapmak istemesi, Büyükbaş açısından oldukça kayda değerdi. Olay şöyle gelişmişti: Bir Eskişehirli yurttaşımız, akşam evinin bodrumuna indiğinde yağlı bir ışıklık fark etmişti. Bunun *"petrol olabileceğinden"* şüphelenen yurttaşımız, aldığı örnekleri Petrol Ofisi'ne göndermiş ve şüphelerinde haklı çıkmıştı. Birden bütün Türkiye ayağa kalktı. Artık bu ülke de petrol ihracatçısı olabilecekti. Amerikalılar gelip bize yalvaracaklardı. Bütün dünyayı inim inim inletecektik. Cemal Büyükbaş, kendi seçim bölgesi olan Eskişehir için *"Türkiye'nin Dallas'ı olacak"* diyordu artık. Ama nasıl mutlu haber bir günde yayıldıysa kara haber de yayıldı. Evinin bodrumundan petrol çıkan yurttaşımızın komşusu benzin istasyonuydu ve ulusça mutlanmamızı sağlayan petrol yataları, basit bir sızıntıdan ibaretti. Büyükbaş'ın düşü, düş olarak kalmaya mahkûmdu.

haftanın fotoromanı

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler

Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU

dünya kulisi

RUHLAR DÜNYASI

Kimbilir?

1985 neler getirecek? Kim mi bilir? Batıda, istatistikler, rakamlar; Doğudaysa çoğunlukla ruhlar âlemiyle yakın ilişkisi olanlar, falcılar, kâhinler. Endonezya Devlet Başkanı Suharto örneğin, önemli kararlarını haftanın şanslı sayılan çarşamba, perşembe günlerinde alıyor. Filipinler diktatörü Marcos ve karısı İmelda Marcos da bazı günleri şanslı kabul ediyor. Marcos bu nedenle doğum tarihini bile değiştirmiş. Hindistan'da, İngilizlerden bağımsızlığın ilan edildiği tarih astrologlarca belirlenmiş. Burma ve Sri Lanka'nın bağımsızlık günleri de astrologların eseri. Hindistan'da 1983 Bağlantısızlar Konferansı sırasında, ünlü Hintli falcı ***Rama Krişna Sarati****'nin bir otelde tezgâhını kurduğu ve dört devlet başkanı ve birçok dışişleri bakanını toparlayarak Bağlantısızlar doruğuna rakip bir kehanet doruğu düzenlediği hâlâ anlatılıyor. Kamboçya'da 1973 yılında 55 falcının zamanın Devlet Başkanı Lon Nol'un düşeceğini söyledikleri için hapse atıldıkları (sonradan tahminin doğru çıktığı) biliniyor. Batıda ruhlar âlemine inanan liderler olmadı değil. İngiltere Kraliçesi Elizabet I, özel astroloğu olan son kraliçe olmuştu. Napolyon, komutanlarını şanslı olup olmadıklarına göre görevlendirirdi. Bugün özellikle Amerika'da bazı sanayiciler astrologlardan yararlandıklarını söylüyorlar.*

EVLİLİK

Uygunluk katsayısı

Evlilik piyasası erkeklerin sayılarının yeterli olmadığı bir piyasa. Bu, kadınların olduğu kadar istatistikçilerin, sosyologların da ilgisini çeken bir olgu. Çeşitli araştırmalarla bu dengesizliğin, kadın erkek sayısındaki eşitsizliğin toplumda ne gibi etkileri olduğu ortaya çıkartılmaya çalışılıyor.

Bu tür araştırmalardan biri ABD'de Princeton Üniversitesi'nde yapılmış.

Princetonlı araştırmacılar, evlilik piyasasındaki dengesizliği ortadan kaldırmak amacıyla erkek ve kadınların uygun evlilik yapmalarını sağlayacak formüller üzerinde çalışıyorlar. İstatistikçiler el attıkları, diğer mesleklerde olduğu gibi evlilik konusunda da işe bir formülle, ***"uygunluk katsayısı"*** *formülüyle başladılar. Uygunluk formülü erkek ve kadınların çeşitli özelliklerinin belirlenmesi ve uygun evlilikler yapılmasını sağlamaya yönelik.*

VESTİYER

Amerikalılar çoğunluktaydı

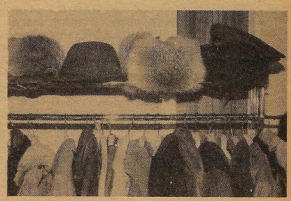

Cenevre'de ABD ve Sovyet Dışişleri Bakanları'nın buluşması dev basın olaylarından biriydi. Tam 920 gazeteci Shultz ve Gromiko'nun birbirlerinin temsilciliklerine girip arkalarından kapıyı sıkıca kapatmalarını izlemeye gelmişti. Süper güç ABD, yine 400 nefer ile buradaki gazeteci ordusunda ağırlığını hissettirdi. Sovyetler ise topu topu 20 gazeteci ile azgelişmiş ülke gazetecilerinden biraz daha kalabalık bir grup oluşturuyordu. Ancak 400 Amerikan gazetecisinin yapabileceği pek az şey vardı. Bu yüzden Cenevre'deki buluşmayı canlı görüntülerle Amerikalı televizyon izleyicilerine iletmek için tam 500 bin dolar (230 milyon lira) harcamış olan NBC televizyon şirketinin sunucusu, kamera karşısında mikrofona ***"Bu havada dışarıda durup konuşulmaz, diyebilirsiniz. Haklısınız galiba"*** *sözlerini okudu. Diğerleri yayınlarına ilgi çekebilmek için görüşmeler hakkındaki yorumlarını Cenevre'nin turistik görüntülerinin önünde yaptılar. ABC'nin sunucusu ise dramatik bir hava elde etmek için Sovyetler'in verdiği sıradan bir brifingi ses efekti olarak kullandı.*

BU HAFTA SİYASET 85

Pakistan Devlet Başkanı Ziya Ül Hak ve Federal Almanya eski Başbakanı Helmut Schmidt, bu haftaki Siyaset-85'in konukları. İkisi de Türkiye'de bir hayli tanınan isimler. Ziya Ül Hak'ın 12-13. sayfalarda yer alan görüşlerini ve Schmidt'in 11. sayfadaki yazısını okurken üzerinde yaşadığımız dünyanın gerçekte kaç ayrı dünyadan oluştuğunu sanırız sizler de düşüneceksiniz.

Ziya Ül Hak'la Fransız *Paris Match* dergisinin yaptığı görüşmeden aktardığımız parçalar, Pakistan'ın tek hâkiminin evrensel demokrasi anlayışıyla ilişkisini göstermekle kalmıyor. Bu söyleşide Ziya Ül Hak'ın sürekli öne çıkarmaya çalıştığı, Pakistan'ın şu anda "İslam ilkelerine" göre yönetildiği. Söyleşinin bir yerinde, "Tanrı, 85 milyon nüfuslu bir ülkenin başına geçmemi istedi" diyen Ziya Ül Hak, daha sonra "iktidarımın güvencesi olan ordu"dan ve "sıkıyönetim yasaları gereği iktidara geldiğinden" söz ediyor. Asıl önemlisi, iktidara geliş sürecini bir bütünden geçmişe bakarak, *"devleti İslamlaştırma"* mücadelesiyle açıklıyor. Ziya Ül Hak, iktidar pratiğini dini kaynaklı gerekçelerle meşrulaştırmaya başladığından beri ona sempatiyle bakan, bir yandan da Türkiye'de çoğulcu bir ortamı istediğini söyleyen geniş bir çevre var. Bu söyleşinin onları özellikle ilgilendireceğini sanıyoruz.

Schmidt'e gelince. F.Almanya'da sosyal demokratların sağ kanadının önderi, "sorumlu devlet adamı" kimliğiyle sivrildikten sonra dünya politikasının en üst katlarında yıllar geçirmiş bir politika kurdu. Politika da politikacının kurdu olduğundan, o yıllar içinde aşınarak, yıpranarak, sonunda ABD füzelerine karşı protestolarla başlayan toplumsal muhalefet seline direnemedi, sürüklendi, parti yönetiminde birkaç kişilik ekibiyle tam anlamıyla kenarda köşede kaldı. Schmidt'e mal edilen politik çizgi, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin yükselen toplumsal muhalefeti cezbedebilecek yeni politika arayışları karşısında eridi.

Schmidt her zaman, Avrupa'nın ABD ile aynı takımda oynamasını, ABD'nin de takım kaptanı olmasını savunmuştu. Bu çerçevede onun "Avrupa"ya yüklediği daha çok "kişilikli bir küçük ortak" rolüydü. Avrupa çerçevesindeki ya da ABD-Avrupa ilişkileri alanındaki girişimlerinde en iyi anlaştığı politikacı, Fransızların o sıradaki Devlet Başkanı Giscard d'Estaing'di (Schmidt yazısında bundan söz ediyor).

Schmidt'in yazısında söz etmediği bir olgu, kendisinin Amerikalı dostlarınca nasıl feda edildiği. Helmut Schmidt'in önlenemeyen düşüşü başladığında, ünlü *Der Spiegel* dergisi, Avrupa'ya füzeler yerleştirme projesinin başlarında hazırlanmış bazı Amerikan belgelerini açıkladı. Bunlarda, füzeler olayının gelişimi içersinde iktidarların nasıl prestij kaybedebileceğini ABD'li "uzmanların" pekâlâ öngördükleri açığa çıkıyordu. Schmidt küskün, politik kariyerinin zirvesindeyken başarısız, saha kenarına çekildi.

Şimdi Schmidt'i okurken, bu süreci bir geri plan olarak akılda tutmakta yarar var. Yoksa bir "sosyal demokrat" liderin şimdi kalkıp Hıristiyan Demokrat Alman Başbakanı Kohl'e öğütler vermesi zor anlaşılabilir.

ÜMİT KIVANÇ

ANAP'ta tedirginlik bitti mi?

Özdağlar olayı komisyona havale edildi

CANAN YAZGANGİL

Ankara— İsmail Özdağlar'ın devlet bakanlığından alınması ya da ayrılması ile patlayan rüşvet ve yolsuzluk rüzgârları, 15 gün sonra diğer bakanlara ve ANAP yöneticileri üzerinde esmeye başlarken, Özdağlar olayının ortaya çıkarılmasında izlenen yöntem, ANAP Grubu'nda yeni tartışmalara ve görüş ayrılıklarına neden oluyordu. Özdağlar şokunu yeni yeni üzerinden atan ANAP Grubu'nda yöntem tartışmaları ön plana çıkarken gerek parti, gerek grup yönetiminde Özdağlar soruşturmasının mimarı Adnan Kahveci hedef tahtası durumuna geliyordu.

Grup toplantılarında ANAP'lı milletvekillerinden hiçbirisi, **"Neden böyle yapıldı? Adnan Kahveci de kim oluyor?"** diye sorma cesaretini gösteremedi ama, kulislerde ve sohbetlerde, kulaktan kulağa fısıldanan, Başbakan Özal'ın talimatıyla Özdağlar olayının açığa çıkarılmasında izlenen yönetimin kamuoyunda ANAP'a puan kaybettirdiği, çok hatalı bir olayın yapılan usul hataları nedeniyle hem hükümeti hem de partiyi zor duruma düşürdüğü yolundaydı.

Özellikle ANAP'ın hukuçu milletvekilleri, delil olarak ortaya sürülen ses kayıt bantlarını tartışıyor, soruşturmanın **"huku dışı"** yöntemlerle **"yetkisiz kişilerce"** yürütülmesinin, hükümete kuşkuya bakılmasına yol açtığını belirterek, **"Özdağlar'ın rüşvet aldığı, kanuni yolla saptanobilirdi, bu kadar biçimsel tartışmaya yol açılmazdı?"** diyorlardı. Özdağlar'ın istifasının üzerinden geçen 15 gün, soruşturma mimarı **"Adnan Kahveci"** ismini ön plana çıkarıyordu.

Adnan Kahveci'ye kızanlar, sadece izlenen yönteme karşı çıkanlar da değildi. Özdağlar ile baştan beri yıldızları barışmayan ANAP'lı bir eski siyasi eğilim yanlılarının veci **"her şeyi berbat etmişti"**. Onlara göre:

"Özdağlar bu işi yapmıştır. Yoksa neden Başbakan böyle bir iddia ile ortaya çıksın. Ama öyle garip bir soruşturma biçimi izlendi ki, sanki Özdağlar masummuş gibi gösterildi. Sonuçta kamuoyunun kafası bulandırıldı. Halbuki buna hiç gerek yoktu. Madem ortada rüşvet aldığına ilişkin ciddi belirtiler vardı, Mengenoğlu'nun cebine teyp komulacağına geçilir rüşvet verildiği anda suçüstü yapılırdı."

MSP eğilimli olarak tanınan Özdağlar yanlısı milletvekilleri ise, ses bantlarının pişyasaya sürülmesine, Başbakan Turgut Özal'ın israrlı açıklamalarına rağmen, hâlâ böyle bir şeye inanmak istemiyorlardı. ANAP'lı bu gruba göre, Özdağlar'ın söylediği gibi, **"işin içinde bir iş vardı."**

ANAP Grubu'nun büyük çoğunluğu **"yolsuzluk yapılmışsa mutlaka cezalandırılmalıdır"** görüşündeydi. Ama teyp bandını ve Adnan Kahveci'yi savunan kimse yoktu. Bu gruba göre, teyp, kaset, Adnan Kahveci işin biçimiydi, olayın özü ise **"rüşvet alınması ve bu yolsuzluğun ilk kez bir Başbakan tarafından açığa çıkarılmasıydı."**

Tuz biber ekti

Teyp ve Adnan Kahveci tartışmaları sürerken, bir Devlet Bakanı Cemal Büyükbaş'ın gazetecilerle sohbetinin yayınlanması, hükümetteki ve ANAP Grubu'ndaki tedirginliğe tuz biber ekti.

Büyükbaş gazetecilerle sohbetinde telefonların dinlendiğini belirterek, **"odanızda mikrofon mu var?"** sorularına, **"Olsa ne olacak? Ben sabah bulsam, gece yeniden koyarlar"** yanıtını veriyordu.

Büyükbaş, TKİ ve Gökova Termik Santralı hafriyatında yolsuzluk yapıldığı iddialarıyla suçlanırken, telefonlarının dinlendiği haberlerini alelacele yalanlıyordu. Ama Büyükbaş'ın unuttuğu bir şey vardı. O sohbet gazetecilerin teyplerine kaydedilmişti. Kahveci'nin ses kayıtları koskoca bir bakanı koltuğundan edecek hukuki bir delil olarak sayıldığına göre, herhalde gazetecilerin ellerindeki teyplerdeki kayıtlar da Büyükbaş'ın nasıl konuştuğunun göstergesi sayılmalıydı.

Hukuki delil sayılır mı, sayılmaz mı tartışmaları bir yana, teyplerin hükümet ve ANAP Grubu'nda **"korkulu rüya"** durumuna geldiği bir gerçekti. Eskiden birbirlerinin kolunu gitip atama ve iş isteklerini rahatlıkla bakanlara ileten milletvekilleri şimdi, dileklerini bakanlara getirmeden önce **"aman sayın bakanım, cebinizde teyp falan olmasın?"** diye söze başlıyorlardı. **"Teybiniz ne marka", "kaç teybe çalışıyorsunuz?", "duydunuz mu, Kahveci Japonya'dan teklif almış, Sony firmasının müdürü olacakmış"** espirileri ise ANAP Grubu'nda dilden dile dolaşıyordu.

Diğer iddialar

Özdağlar olayının ardından çeşitli bakanlar ve partiyöneticileri hakkında tam bir ihbar furyası başlıyordu. İlk önerge HP'den geliyor, Devlet Bakanı Kazım Oksay'ın genel müdürlüğünü yaptığı Soyaş firmasının ANAP'a 7 milyon lira bağış yaptığı öne sürülüyor, ardından Cemal Büyükbaş hakkındaki yolsuzluk suçlamaları ortaya atılıyordu. ITT ihalesinde yolsuzluk yapıldığı iddialarına bir parti yöneticisinin adı karıştırılıyor, Gürbüz Yılmaz'ın bu suçlamalar üzerine genel sekreter yardımcılığı görevinden alındığı öne sürülüyordu. Ancak Gürbüz Yılmaz, Genel Sekreter Yardımcısı sıfatıyla parti adına Ordu'ya gönderiliyor, Ordu'da partinin örgütlenme çalışmaları ve kongreleri ile parti adına ilgilenmekle görevlendiriliyordu.

Bakanlar hakkında iddiaların birbiri ardınca ortaya konulması ANAP Grubu'nda ayrı bir sıkıntıya yol açıyordu. İddialar doğru olmasa bile **"çamur atılıyor, izi kalıyor"**du. Bazı ANAP yöneticileri de dahil bir grup milletvekili, hükümetin kuruluşundan bu yana yıpranmış ve teybi toplamış bakanların değiştirilmesini istiyorlardı. Bu milletvekillerine göre, Özdağlar olayı bir fırsattı. O arada hükümetin diğer yıpranmış isimleri de değiştirilmeliydi. Başbakan Turgut Özal'ın bu konudaki görüşleri ise tam tersiydi. Özal gazetecilerin soruları üzerine, hükümette herhangi bir değişiklik yapılmayacağını açıkhyor, gruptaki **"hükümet değişikliği"** eğilimi ise şimdilik küllendirilmiyordu.

Diğer bakanlar için ortaya atılan iddialar da Başbakan tarafından yalanlanıp, **"ciddiye alınmayınca"**, gruptaki **"acaba?"** soruları da kafalardan silinmiyordu.

Özdağlar hakkında oluşturulacak Soruşturma Komisyonuna gösterilecek adaylar konusu ANAP Grubu için yeni bir tartışmayı başlatıyordu. Soruşturma Komisyonu'na aday olacakların nitelikleri en başta Başbakan tarafından ortaya konulmuştu. Öncelikle parti içerisinde çeşitli kişi ve gruptan tepki toplanmamış, Özdağlar ile kişisel herhangi bir çatışmaya veya tartışmaya girmemiş, tarafsız, bağlantısız, hukuktan anlayan, parti ve Meclis yönetiminde görev almamış kişiler Soruşturma Komisyonu'na aday olabileceklerdi.

Sonuçta ortaya hukukçuların ağırlıklı olarak yer aldığı 25 kişilik bir ön liste çıkıyordu. Liste son anda Genel Kurul'da kur'aların çekilmesine bir-iki saat kala toplanan Grup Yönetim Kurulu'nda yarıyarıya değişiyordu.

Komisyona girmeyi akıllarının uçlarından dile geçirmeyenlerin isimleri Genel Kurul salonunda okunuyor, içlerinden bazıları da kurayı kazanıyorlardı.

Belirleyici yine Özal'dı. Başbakan Turgut Özal, Grup Yönetim Kurulu toplantısında hazırlanan ilk listeye bakmış, bazı isimleri listeden çıkarıp yerine kendi düşündüğü isimleri, hem de kendilerine bile sormadan listeye almıştı.

Örneğin, iktisatçı İlhan Aşkın ve Fevzi Yaman, inşaat mühendisleri Adnan Tutku, Mehmet Deliceoğlu, mimar Mustafa Batgün, ticaret adamı Kemal Togay, işletmeci Kadir Demir, iktisatçı Samil Kozokoğlu, ticaretle uğraşan Seçkin Fırat'ın listeye girmesi Başbakan Özal'ın isteği ile olmuştu.

Soruşturma Komisyonu'na kura sonucu seçilen ANAP'lılar arasında ise sadece iki hukukçu Mehmet Uzun ile Uğur Ener vardı, diğerleri işletmeci Kadir Demir, iktisatçı Ahmet Kozokoğlu, mimar Mustafa Batgün, mali müşavir Mahmut Karabulut, işletmeci Hayrettin Elmas ve ticaretle uğraşan Seçkin Fırat idi.

Soruşturma Komisyonu için 24 kişilik ikinci aday listesi ANAP Grubu'nda bir siyasi eğilimin de tepkisini topluyordu. Liste Genel Kurulu'nda okunduğunda kulise çıkan bazı ANAP'lıların, **"Mimar ve mühendislerle bu iş nasıl yapılacak? Olayın üstü mü örtülmek isteniyor?"** diye fısıldaşmaları da gözden kaçmıyordu.

Şöyle ya da böyle, Özdağlar'ın işi komisyona havele edilerek bitti, ama Özdağlar olayından sonra hükümete ve ANAP Grubu'na yönelik iddiaların yanıklarının daha uzun bir süre iktidar partisi için sorun olacağı kesin...

Vesikalık

HAZIRLAYAN *SÜLEYMAN BULUT*

İNSAN NİÇİN YAZAR?

Jena-Paul Sartre... Bu ünlü Fransız filozofu ve yazarını tanımayanımız pek azdır. 1943'te Varlık ve Hiçlik adlı kitabını varoluşçuluğun ilkelerini açıkladıktan sonra giderek büyük bir etkinliğe kavuştu.

Bir dönem Türk aydınlarını da etkileyen Sartre, "Varoluş özden önce gelir" diyordu. Bu düşüncelerini daha sonra yazdığı roman (Hürriyet Yolları, Akıl Çağı, Yaşanmayan Zaman, Yıkılış) ve oyunlarında (Sinekler, Mezarsız Ölüler, Gizli Oturum...) savunup geliştirdi.

Edebiyat üzerine denemeler yazdı. Bunlardan birinde yazar için dedi ki:

— İnsan, bazı şeyleri söylemeyi seçtiği için değil, onları belli bir biçimde söylemeyi seçtiği için yazardır.

IŞIK KANSU

DSP'de örgütlenme sürüyor,kuruluş "bu yılın ilk yarısında"

Özdalga: Özal'ın alternatifi demokrasidir

Ankara — DSP'nin kurulacağına ilişkin ilk açıklama 6 Kasım 1983 seçimlerinden kısa bir süre önce **Halil Tunç** (Türk-İş eski Genel Başkanı), **Murtaza Çelikel** (sanayici), **Sedat Akman** (doktor, feshedilen CHP'nin eski İzmir İl Başkanı) tarafından yapılıyordu. Bu kadrodan ilk fire Halil Tunç'tan geliyor ve Tunç **"yorgun"** olduğunu belirterek DSP hareketinden uzaklaşıyordu.

Daha sonra DSP'nin örgütlenme görevini **Ali Ekber Eren, Salih Kurt** (feshedilen CHP'nin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit'in Mecliste ki Özel Kalem Müdürü), **İsmail Hakkı Aydınoğlu** eski Merkez Bankası Başkanı ile **Cahit Ülkü** (mimar müteahhit) üstleniyorlardı. Bu ekiple beraber, Küçükesat'taki Cahit Ülkü'nün bürosu DSP kuruluş hazırlıkları bürosu haline getirilivor, parti program ve tüzüğünün hazırlıklarına başlanıyordu.

Ancak, DSP kuruluş hazırlıkları bürosu sözcüklerinden **Cahit Ülkü** ve **İsmail Hakkı Aydınoğlu**, DSP'nin özellikle HP'nin **Aydın Güven Gürkan**'ı Kanada'ya yakın ilişki kurulmasına karşı çıkıyor ve sözcülükten ayrılıyorlardı.

Bunun üzerine, DSP'nin kuruluş hazırlıkları ile sorumlu kişileri ve bürosundan çıkılarak, Akay Caddesi 27/1'de bir daire kiralanıyor ve çalışmalara başlanıyordu. DSP'nin yeni sorumluları **Haluk Özdalga** (inşaat mühendisi), **Celal Kürkoğlu** (iktisatçı), **Mustafa İmirzalioğlu** (tarım uzmanı), **Bedri Demir** (iktisatçı) ve **Avni Başdogan** (ziraat yüksek mühendisi) bu büronun bir koridorla ayrılan küçük odalarının en uç soldaki odasında toplanıp çalışmalarını sürdürüyorlardı. Koridorun sonundaki ve kapısında **"girilmez"** yazılı odada ise örgütlenmeye, parti çalışmalarına ilişkin dokümanlar saklanıyordu.

DSP'nin şu andaki örgütlenme ve program çalışmaları ile güncel politikaya ilişkin sorularımızı DSP Kuruluş Hazırlıkları Bürosu'ndan Haluk Özdalga şöyle yanıtladı:

— DSP'nin kuruluş çalışmaları hangi aşamada? Nasıl bir örgütlenme uyguluyorsunuz?

ÖZDALGA — Bir taraftan program çalışmalarımız devam ediyor, diğer taraftan da örgütlenmeyi sürdürüyoruz. Bildiğiniz gibi, tüzük gerekçelerine ilişkin açıklamalar tamamlandı. Şu günlerde program taslağımızı kamuoyunun ve kurucu üyelerimizin görüşüne sunuyoruz. Örgütlenme çalışmaları ise yoğun bir şekilde devam edi-

DSP'nin öncelik taşıyan görevi, demokrasiye işlerlik kazandırmaktır. Ancak bu öncelik sosyal ve ekonomik hedeflerin ertelenmesi anlamına gelmemektedir.

yor. 67 ilimizin hepsi, örgütlenme çalışmalarına dahil edilmiş durumda. Çalışmalarımız, 50 kadar ilimizde yeterli düzeye geldi ve tamamlandı. Doğu ve Güneydoğu illerimizin tamamı, Hakkâri dahil, çalışmaları tamamlanan iller arasında. Örgütlenme çalışmalarımızı yalnız il merkezlerinde değil ilçe, kasaba ve köylerde de sürdürüyoruz. Bütün bu çalışmalarımızın sonunda DSP, güçlü bir taban hareketi olarak doğacaktır. İzin verirseniz, örgütlenme çalışmalarımızı biraz açmak istiyorum. Tüzüğümüz, her sandık bölgesinde, partinin değişik halk kesimlerinden en az 9 üye ile temsilini öngörüyor. İl ve ilçe örgütleri, parti kurulduktan sonra, sandık örgütlenmesini aşamalı olarak ve belirli bir sürede tamamlamakla yükümlü olacaklar. Bu modeli, kuruluş çalışmaları aşamasında sınamak istedik. Ankara'nın dış ilçelerini pilot böl-

Haluk Özdalga kimdir?

1948'de İstanbul'da doğdu. 1965 yılında Ankara Atatürk Lisesi'ni, 1970 yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesi İnşaat Bölümü'nü bitirdi. Bir süre İsveç'te mühendislik alanında öğrenim ve mühendislik yaptı. Ayrıca kendi alanında çalışmak ve öğrenimde bulunmak üzere Amerika'da da bulundu. 1984 yılında "Çağdaş Sosyal Demokrasinin Oluşumu" adlı kitabı yayımlandı. İsveçce ve İngilizce biliyor.

ge seçtik. Sandık bölgelerine göre örgütlenme çalışmalarımızı ilk kez, Şereflikoçhisar ilçesinde tamamladık. Çalışmalarımız yalnız merkezde değil, ilçenin bütün kasaba ve köylerinde de yürütüldü. Kochisar'ın merkezinde 13 mahalledeki 30 sandıkta, 5 kasabadaki 19 sandıkta ve köylerdeki 100 sandıkta, toplam 149 sandık bölgesinde, bunların tamamında, en az 9'ar üyeden oluşan sandık bölgesi örgütlenmemizi tamamladık. Dokuz en azı. Bazı sandık bölgelerinde bu sayı 20-25 oluyor. Kadın üye sayısını olabildiğince çok tutmaya çalışıyoruz. Arkasından, kendimize daha iddialı bir hedef seçtik, Kırıkkale. Ankara'nın en büyük ilçesi. Dış ilçe olarak. Nüfusu 300 bin civarında. Biliyorsunuz Kırıkkale, sanayileşmenin ileri olduğu, kozmopolit bir ilçemiz. Köy sayısı daha az. Merkezde 265, 4 kasabasında 15, köylerinde 61 olmak üzere 341 sandık bölgesi var. Bu 341 sandık bölgesinde de, tek tek örgütlenmemizi tamamladık. Ama henüz hepsinde asgari 9 üyeye çıkamadık. Şubat sonuna kadar bu hedefe ulaşmayı düşünüyoruz.

— DSP ne zaman kurulacak? Kuruluşu geciktiği için bazı eleştiriler söz konusu...

ÖZDALGA — DSP, bu yılın ilk yarısı içinde kurulmuş olacak. Eleştirilerin çoğu iyi niyetli, ama bir koşullanmadan kaynaklanıyor. 1983 Türkiye'sinde 3-5 hafta içinde partiler kurulduğu. 3-5 hafta içinde devirme usulü kurulan partilerden iç tutarlılık ve istikrar beklenemez. O partiler bunun sıkıntısını şimdi nasıl çekiyorlar görüyoruz ve göreceğiz. Bütün koşullanmalardan uzak durmaya çalışarak şu soruyu cevaplandıralım: Çağdaş ve tutarlı bir görüşe sahip, güçlü bir örgütlenmeye dayalı demokratik sol bir partiyi eğer 1.5 yıl içinde kurabilirsek, bu uzun bir süre midir? Hayır. Sormak isterim, bizden başka hangi parti 67 ilde örgütlenerek kuruldu? Hangi parti kuruluş örgütlenmesini Adıyaman'ın köylerinde sürdürdü?

— DSP'nin program taslağını başlıca özellikleri açısından özetleyebilir misiniz?

ÖZDALGA — DSP'nin program taslağı güçlü bir demokrasi talebini dile getiriyor. Biz demokrasinin, demokratik hak ve özgürlüklerin, yurttaşlık hak ve özgürlüklerinin, örgütlenme ve anlatım özgürlüklerinin odünsüz takipçisi olacağız. Partiler, seçimler ve parlamento, demokrasi için gerekidir, ama yeterli değildir. Partilerin, seçimlerin, parlamentonun olduğu, fakat temel hak ve özgürlüklerin tecavüze uğradığı bir ülkede demokrasi değil demokrasinin parodisi olabilir. DSP'nin öncelik taşıyan görevi, demokrasiye işlerlik kazandırmaktır. Ancak bu öncelik, sosyal ve ekonomik hedeflerin ertelenmesi anlamına gelmemektedir. Sosyal ve ekonomik hedeflerse başarı ile ulaşabilmek, ekonomide yapısal değişmeyi gerçekleştirebilmek, köklü ve kapsamlı reformlarla toplumsal adaletsizlikleri giderebilmek, insan kişiliğinin serbestçe gelişmesi önündeki engelleri kaldırabilmek, ancak ve ancak demokrasiden alınabilecek güçle mümkündür. Demokrasiden güç alabilmenin koşulu ise, anlatım ve örgütlenme özgürlükleridir.

— DSP'nin demokrasi ve özgürlükler konusunda diğer partilerden ne gibi farklı görüşleri var?

ÖZDALGA — ANAP'in demokrasi, özgürlükler ve haklar diye bir kaygısı yok. Bu da, varlık ve iktidar koşullarının bir sonucu. Ama yalnız ANAP değil, demokrasinin işlemediği dönemin koşullarını içine sindirebilen diğer partiler de o dönemin koşullandırılmasını taşıyorlar. Örneğin, o dönemde kurulan sözde sosyal demokrat bir partinin programında **'özgürlük'** ilkesi, askeri rejim sırasında hazırlanan 1982 Anayasası'nın **'Hürriyetlerin Sınırlanması'** başlıklı maddesi, virgülüne dahi dokunmadan aynen alınarak yazılmış! Bu partimizin özgürlük ilkesinde, özgürlüklerin nasıl kısıtlanacağı anlatılıyor.

— Başbakan Özal'ın uygulamakta olduğu ekonomik politika ile belli bazı değerlerin çöktüğü gözleniyor. Başbakan Özal ayrıca, alternatifi olmadığını sürekli yineliyor. DSP'nin bu konulara bakış açısı nedir?

ÖZDALGA — Eğer Sayın Özal'a alternatif arıyorsanız, yanlış adrese başvuruyorsunuz. Onların seçeneği DSP değildir. Sayın Özal'ın alternatifi bir başka iktisadi uygulama programı değildir. Sayın Özal'ın alternatifi demokrasidir.

— Beş yıldır uygulanagelen bir politika var ortada...

ÖZDALGA — Türk ekonomisi son yıllarda, dünya ekonomisi ve dünya piyasası ile hızlı bir bütünleşme içine girmiştir. Bu bütünleşmenin emir ve yasaklara dayalı bir ekonomi ile gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Türk ekonomisinin dünya ekonomisi ile bütünleşmesi, dünya ekonomisindeki gelişme ve hareketlerden, dünya ekonomisinin dinamiklerinden daha çok etkilenmesi ve bunlara karşı daha duyarlı olması, alışveriş ve rekabet için kendine sınırlı bir piyasayı değil dünya piyasasını seçmesi, bizim için, Türkiye'de yaşayan insanlar için olumlu ve yararlı sonuçlar verecek bir gelişmedir. Bu gelişmeler daha önce, mesela 1970'lerde başlayabilirdi ve daha iyi olurdu. Ama Türk ekonomisi gibi nispeten zayıf, teknolojisi geri, üretim kapasitesi ve örgütlenmesi yeterli olmayan bir ülkenin dünya ekonomisi ile bütünleşme sürecine girmesinin, özellikle toplumsal bakımlardan, önceden kestirilebilecek bazı olumsuz yanları da vardır. Ayrıca DSP, sözde liberal ekonomi adı altında sunulan, ama gerçekte liberalizmin özgürlükçü değerlerinden tamamen yoksun modellere şiddetle karşıdır. Çünkü bu modeller, neden olduğu ağır sıkıntılara ve adaletsizliklere toplumun sessizce katlanmasını sağlamak için, devleti sosyal ve iktisadi alanda etkisizleştirirken veya etkisini güçlü kesimler için kullanırken, siyasal alanda da devleti, demokrasi ile bağdaşmayacak kadar etkili kılmaktadır.

— Özellikle bugün uygulanan ekonomi politikalarından farklı olduğu noktaları dikkate alarak, DSP'nin ekonomik programının başlıca hedefleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

ÖZDALGA — Bugün uygulanan iktisat politikasının hedeflerinden biri, gelir dağılımındaki eşitsizliğin arttırılmasıdır. Bunu hırçınlık olsun diye söylemiyorum. Biliyorsunuz, Sayın Özal, 1980 yılında kamu görevine gelmeden önce Türkiye'de ücretlerin yüksek olduğundan şikâyetçiydi. Daha sonra ise, gelir dağılımı bozularak iç tasarrufların arttırılması yolu seçilmiştir. Bunun aracı olarak enflasyon kullanılmıştır. Resmi açıklamalara göre 1985 enflasyonu yüzde 25 olacaktır. Ama Sayın Özal'ın bile buna inandığını sanmıyorum. 1984 yılı sonunda enflasyon yüzde 50 ise, 1985 ortalamasının yüzde 25 olabilmesi için, azalışı lineer kabul edersek, 1985 sonu enflasyonunun sıfır olması gerekir. Amaç, ücret artışlarını yüzde 25 civarında tutmaktır. Geçen yıl da aynı yol izlendi. Geçenlerde açıklanan Dünya Bankası hesaplamalarına göre, Hindistan ve Endonezya'daki gelir dağılımı, Türkiye'dekinden daha adil. Türkiye bu noktaya kendiliğinden gelmedi, son yıllarda uygulanan politikalarla geldi. DSP'nin temel hedeflerinden biri, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin hızla azaltılmasıdır. Hem kamu gelirleri, hem de özellikle refah sağlayıcı ve eşitlikçi kamu harcamaları arttırılacaktır. Bugün iç tasarrufların ve yatırımların arttırılmasına dönük ciddi bir politika yoktur. Bu oran 1984 için

Ekonomimiz, gelişmeden ve yapısal değişme geçirmeden dünya ekonomisi ile bütünleşemez. Girdiği bütünleşme sürecinin olumlu sonuçlarını yeterince toplayamaz. Türkiye, üretimini ve üretim organizasyonunu modernleştirmek zorundadır. Ekonomisine uygun yapısal değişiklikleri ileri teknolojilerden yararlanarak gerçekleştirmelidir. Çağın ileri teknolojilerini seçmelidir.

yüzde 15'tir. Hedeflere salt para politikası ile varılabileceği düşünülüyor. DSP, vergi gelirleri içinde ücretlilerin payını azaltırken, toplam vergi gelirlerini arttıracaktır. Ayrıca, gelir dağılımının düzeltilmesi, iç tasarruf oranını arttırırı bir etki yaratacaktır. Hızlı iktisadi büyüme ve gelişmeyi, yapısal değişmeyi hedef alan hiçbir ciddi politika yoktur. Ekonomimiz gelişmeden ve yapısal değişme geçirmeden dünya ekonomisi ile bütünleşemez, girdiği bütünleşme sürecinin olumlu sonuçlarını yeterince toplayamaz. Türkiye, üretimini ve üretim organizasyonunu modernleştirmek zorundadır. Ekonomisinde, uygun yapısal değişiklikleri, ileri teknolojilerden yararlanarak gerçekleştirmelidir. Çağın ileri teknolojilerini seçmelidir.

RAFET GENÇ

Güney Kore Cumhuriyeti... Hani şu **"kendine özgü modeli"** ile kalkınmış ülke... Türkiye Cumhuriyeti ile Güney Kore Cumhuriyeti arasındaki **"yakın ilişki"** aradaki binlerce kilometreye rağmen hâlâ sıcak... Her iki ülkenin **"resmi, gayriresmi"** heyetlerinin biri geliyor, biri gidiyor...

Bizler Kore'yi 1950'li yıllarda daha çocukken tanımıştık. Bizim mahalleden asker olanlar Kore'ye savaşmaya gidiyordu. Ankara Garı'ndan bir düğüne gider gibi uğurlanmıştı onlar... Biz, tüm çocuklar, lokomotifi çiçeklerle bezenmiş trenin vagonlarının üstüne tırmanarak törene katılmıştık... Sonra, bizim mahalleden giden askerlerin birçoğunun acı haberi gelmişti... Ve yıllar sonra, bizim mahalleden gidip şehit olanları, Pusan'da ayyıldızlı plaketler altında görmek varmış...

Ve yine Kore'yi daha sonra muhalefet lideri İsmet Paşa tanıttı bizlere... 1958-59 yıllarında, Türkiye ile Kore, dünya üzerindeki aynı emlenai paylaşıtları gibi, demokrasi kavgasını da paylaşıyorlardı. İsmet Paşa o zaman aşağı yukarı şunları söylemişti:

"Kore halkı demokratik hayata ne kadar layıksa en az Türk halkı da o kadar layıktır... Demokrasi bizim vazgeçilmez yaşam tarzımızdır..."

Aradan yıllar geçtikten sonra Türkiye'nin gündemine Kore, bu kez bir **"kalkınma modeli"** olarak girdi... Ve sanırız gündemden çıkmadı... Bu model üzerinde tartışmalar hâlâ sürdüğüne göre...

Kore diye bir yer

Kore, Mançurya'nın güneyinde, dağlık bir yarımadayı kaplayan bir Asya ülkesi. Japon adalarından birkaç yüz kilometre batıda olan Kore, Pasifik ile Kuzey Asya'yı birbirine bağlayan bir köprü olarak tarih boyunca stratejik önem kazandı.

1945'ten bu yana yarımada ikiye bölünmüş durumda. Bugün kuzeyde kalan 122 bin 370 kilometrekarelik alan Kuzey Kore'nin idaresi altında bulunuyor. Güney Kore Cumhuriyeti ise, 98 bin 955 kilometrekarelik bir alan üzerinde kurulu.

Kore kıyılarında irili ufaklı 3 bin 400 kadar ada bulunuyor. Bunlardan ancak 200'ü iskân edilecek büyüklükte. Güney Kore'nin yüzde 80'i dağlık arazi. Güney ve batıda küçük tepeler görülürken, kuzeyde doğuda dağlar oldukça yüksek. Irmaklar kısa, suğ ve hızlı akışlı. Kore'nin en önemli gıda maddesi pirinç, bu ırmak sularından yararlanılarak yetiştiriliyor.

Kore Cumhuriyeti'nin 1980 sayımlarına göre nüfusu 37.4 milyon. Bunun 27 milyonu kentlerde oturuyor. Sadece başkent Seul'de 10 milyon insan yaşıyor. Liman kenti olan Pusan'da ise nüfus 3.6 milyonu buluyor. Nüfusun yüzde 34'ü tarımda, yüzde 22.6'sı sanayi, yüzde 43.4'ü ise hizmetler sektöründe çalışıyor.

GÜNEY KORE'DEN NOTLAR

Güney Kore tam bir "cennet" ama işadamları ve şirketlere

Kore, 1910'dan 1945'e kadar Japon işgali altında yaşamış. 1945 yılında Japonya'nın yenilgisi üzerine, 1945 yılının aralık ayında ABD, SSCB, İngiltere ve Çin, Moskova'da düzenlenen konferansta, Kore'nin **"geçici bir hükümetle"** yönetimini kabul ettiler. Bu dört ülkenin denetiminde olan Kore, ayrıca Birleşmiş Milletler'in gözetimindeydi. Daha sonra ABD ve SSCB anlaşmanın yerine getirilmesi için bir komisyon oluşturdu. 1947'de BM, Kore'de seçim yapılmasını önceriyor. BM, seçim için Kore'ye bir komisyon gönderiyor. Bu komisyonun kuzey bölümüne gitmesini SSCB önleyince 10 Mayıs 1948'de Güney Kore'de seçim yapılıp **Syngam Rhee** başkan oluyor. Kuzeyde de **Kim Il Sun** başkan oluyor. Kore Halk Cumhuriyeti kuruluyor. Böylece fiili ayrılık başlamış oluyor. 1950'de de bilinen savaş meydana çıkıyor ve Kore, 38'inci paralel sınır kabul edilip ikiye bölünüyor.

Ve bundan sonra yıllar süreceek demokrasi denemelerine sahne oluyor Kore. Başkanlık sistemine dayalı olan cumhuriyet zaman zaman aksıyor. Askerler geliyor ve sonra tekrar cumhuriyete dönülüyor. Ama şu anda bile Kore'de asker etkisi gözden kaçmıyor.

Güney Kore'ye yaptığımız gezinin ikinci günü, Seul'ün kuzeyindeki sınırda bulunan sızma tünellerini gezdik. Güney Koreliler, bu tünellere çok önem veriyorlar. gelen bütün resmi heyetlere bu tünelleri mutlaka gösteriyorlar. Biraz ilerde bulunan sınırda, iki taraf da çeşitli uygulamalar yapıyor. Kuzey Kore sınıra çok yakın yerde devamlı hoparlörle propaganda yayını yapıyor, klasik müzik çalıyor. Sınırdaki yerleşme merkezlerinin gerçekte boş olduğu, sırf propaganda için kurulduğunu güneyliler bize söyledi. Dürbünlerle karşı tarafa baktık. Sonra turistik hale getirilmiş su sızan tünellerde dolaştık.

Güney Kore'ye ait bütün rakamları buraya koyarsak, ortaya elbette kalkınmış ülke tablosu çıkıyor. Bu rakamları art arda dizerek, lafı uzatmak yerine bir de madalyonun öbür yüzünü incelemek, daha doğrusu bilgi almak üzere harekete geçtik. Öncelikle elçiliğin uzmanları ile görüserek çalışan kesim için bu kalkınmadan ne pay verildiğini öğrenmek istedik.

Evet, Güney Kore bir **"cennet"**... Ama, işadamları için... Şirketler için... Kore'de **"asgari ücret"** gibi bir kavram yok... **"Asgari ücret burada ne kadardır"** diye sorduğumda yanıt, **"ne asgari ücret"!** oldu!.. Dilimin döndüğü kadar anlatmaya çalıştım, nafile... Şöyle karşılık verdiler sonunda:

"Kore'de asgari ücret diye bir şey yoktur. Ortalama ücret 200 dolardır. Herkes kendi kabiliyetine ve ehliyetine göre maaş alır. Unutmayınki Kore'de işsizlik oranı yüzde ikiye indirildi. Bunu da dikkate alın..."

Duramadık. **"O halde çalışma süreleri ve çalışma düzeni bakımından uluslararası bir standart uygulamıyordur"** diyecek oldu... Buna da yanıt geldi:

"Kore'de çalışma iki vardiyadır. Yani 12 saattir. Haftada bir gün izin vardır. Yıllık ücretli için var mı yok mu? Bu biraz tartışmalıdır. Ama en fazla izin bir hafta ya da 10 günü geçmez..."

Seul'de öğrenciler devamlı hareket halindeydi. Gün aşırı nümayişler oluyordu. Bizim köyü gezdiğimiz sırada olay olmadı. Ama bir gün önce **"Japon aleyhtarı"** bir gösteri olmuş ve bir araba yakılmıştı.

Bir adet limon bir Amerikan Doları, portakal da öyle. Bir kilo et, ortalama 20-22 dolara satılıyor. Kore, gıda maddelerini genellikle Avustralya'dan alıyor, birçok sanayi hammaddesi ile birlikte.

Gittiğimiz birçok yerde ne kedi ne de köpek gördük. Merak ettik neden olmadığını sorduk. Aldığımız yanıt çok kişiyi şaşırttı. Kedi ve köpek etini Koreliler pek seviyorlarmış. Köpek etinin cinsel gücü artırdığını, bu nedenle yendiğini belirttiler. Bunun yanında kaplumbağa kanının da içildiğini söylediler. Koreliler uzun ömürlü olmak için içermiş kaplumbağa kanını..

"Görkemli başkent Seul" ün kanalizasyonunun olmadığını da saptayıp bir hayli şaşırıyoruz. 10 milyonluk kentin kanalizasyon şebekesinin olmayışı beraberinde birçok sorun getiriyor. Gezmeye çıktığımızda, açık su içmememiz istendi. Sorduk **"neden"** diye... Yanıt açık ve seçikti: **"Sarılık salgını var."**

Üç tür sarılık hastalığının üç türü de kentte kol geziyordu. Bütün çocukların aşılanmasına çalışılıyordu.

Sarılık hastalığı ile nüfusun yüzde 20'si tanışmış. Bunların çoğunluğu ise çocuk. Yetkililer kentin kanalizasyon işinin süratle yapılması için harekete geçildiğini, kentin içinden geçen ırmağa da pis suların atılmayacağını belirttiler. Kore'de insan pisliğinin gübre olarak kullanılmasının durdurulması için çalışma yapıldığı da ifade edildi.

Güney Kore'nin son 10 yılda elde ettiği başarılar, dünyanın en ucuz emeğiyle elde edilmiş. İşçi hâkları konusunda en az bir asır geride Güney Kore.

Şirketlerin gelişmesine şöyle göz ucuyla bakmakta yarar var. Şirketler, kendi vergilerini kendileri saptıyorlar. Ona göre devlet vergi alıyor. Bu konudaki şaşkınlığım üzerine bilgi veren kişi, **"Devlet güven duyuyor şirketlere, onlar da tüm bilançoları gösteriyorlar. Sorun bundan ibaret"** dedi. Yani şirketlerin verdikleri hesapların hepsi doğru kabul ediliyor. Buna cennet demez de ne dersiniz...

Sonuç olarak Kore, yüzde 9,3'lük bir kalkınma hızına son yıllarda ulaşmış bir ülke olarak gösteriliyor. Bu konudaki resmi bilgiler, her sorana hemen aktarılıyor. Ama beraberinde ne getirdiği, ne götürdüğü yolunda, kısa görüşler var. Bu hızlı kalkınmanın **"bazı sıkıntıları"** beraberinde getirdiğini söylüyorlar. Fakat daha derine inmemeye dikkat ediyorlar...

TBMM tutanaklarından

İdrardan bile KDV alınırken

15 OCAK 1985

TBMM'de geçen hafta, ne eski Devlet Bakanı İsmail Özdağlar vardı, ne de yolsuzluklarla ilgili iddialar. Soruşturma Komisyonu'na ilişkin çalışmalar dışında, herşey normaldi. Ancak, beklenmedik bir olay, neşeli dakikalara neden oldu. Muhalefet de "canı gönülden alkışlamaya" fırsatını buldu. Bir ANAP'lı diye muhalefetin alkışlarıyla kürsüden inerken, ANAP'lılar "hayretler içinde" Nejat Gülecek'e bakıyorlardı.

Herkesi ilgilendiren KDV'yi doğrusu muhalefetten daha-iyi ve net bir biçimde ANAP milletvekili Nejat Gülecek elestirdi. Tutanaklardan aktarıyoruz.

NEJAT ABDULLAH GÜLECEK (Ankara)— **Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; son iki aydır, basında ve kamuoyunda enine boyuna münakaşa edilen, tarafları olduğu kadar aleyhtarı da bulunan Katma Değer Vergisi'nin uygulamasıyla ilgili, millet'in vekili olarak bazı görüşlerimi huzurunuza getirmek üzere söz almış bulunuyorum.**

Tatbik edildiği ülkelerde bile, uzun bir hazırlık dönemi geçirdikten sonra yürürlüğe konulan Katma Değer Vergisi son yıllarda adet edindiğimiz vechile "Ben yaptım oldu, yanlışı-doğrusu varsa düzeltiriz" **zihniyetiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde dahi enine boyuna tartışılmadan, bir oldu-bitti sonunda, yürürlüğe konulmuştur.** (Alkışlar)

Başta kanunu tatbikle mükellef maliye teşkilatı olmak üzere vergi mükellefi de, vergiyi tahsil edecekler de şaşkın durumdadırlar. (HP ve MDP sıralarından alkışlar) **O kadar ki, bedeli ödenmiş, ancak teslimi 1985 yılına sarkmış satışlardan dolayı bile vatandaştan Katma Değer Vergisi istenilmektedir. Bu konuda maliyenin neşrettiği tebliğleri ertesi gün hükümetimizin yeniden geniş bir şekilde açıklamak mecburiyetinde kalması artık mutad hale gelmiş ve olay mizah konusu olma eğilimine dönüşmüştür.** (HP ve MDP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN— **Sayın Gülecek, süreniz tamam efendim. Lütfen toparlayın.**

NEJAT ABDULLAH GÜLECEK (Devamla)— **2 dakika var efendim.**

BAŞKAN— **5 dakika oldu efendim, tamam.**

NEJAT ABDULLAH GÜLECEK (Devamla) — **Katma Değer Vergisi; bir malı veya hizmeti kendi hür iradesiyle satın alan kimsenin, bu malın beli ve muayyen yüzdesini Hazine'ye vergi olarak ödemesi demektir. Verginin alınmasında hür irade şartı mevcuttur. Malı veya hizmeti satın alır veya kullanırsak, ancak o zaman vergiyi verirsin. Aksi halde verginin ödenmesi mecburi değildir.**

Ya hastalık öyle midir? Aman ben Katma Değer Vergisi ödememek için hastalanmak istemiyorum diyebilmek mümkün müdür? Hastalanan memurun, emeklinin ve işinin muayene ve tedavilerini yapan sağlık kuruluşları vardır.

En basit idrar tahlilinden tutun, her çeşit tahlilden, röntgenden, en büyük ameliyatına ve zaten bir süreden beri ilaç fabrikatörlerinin insafına terk edilmiş fahiş fiyatlarla satılan ilaca kadar her şeyi Katma Değer Vergisi'ne tabi tutacaksın, ondan sonra da fakir-fukaralar, ortadirekten yana olduğunu ifade edeceksin. Buna hiç kimseyi inandırmak mümkün değildir. (HP, MDP sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

BAŞKAN— **Lütfen efendim, tamamlayın.**

ABDULLAH NEJAT GÜLECEK (Devamla) — **Netice olarak, okul taksidinden, kreşinden, temel gıda maddelerinden, kurs parasından, doktorundan, muayene tedavisine, laboratuvar hizmetlerinden, ameliyatlardan ve ilaçtan Katma Değer Vergisi almanın yanlış ve hata olduğunu, hatadan dönmenin ise fazilet olacağını beyanla yüce heyetinize saygılar sunuyorum.** (HP, MDP sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

Ah! benim de duygularım var!

Kemal Sökmen

BİR SİNEMA OLAYI: HİNDİSTAN'A BİR GEÇİT, DAVİD LEAN VE

Sinemacının rüyası gerçek oldu; 25 yıl bekledi filmini çekti

Yayımlandığı dönemde, yani 1920'lerde İngiltere'de tartışmalara yol açan **"Hindistan'a Bir Geçit"** adlı roman, belki de altmış yıldır yönetmenini bekliyordu. **E.M. Forster**'ın 1924'te tamamladığı roman, aradan altmış yıl geçtikten sonra 1984'te **David Lean** tarafından beyazperdeye uyarlandı. **"Kwai Köprüsü"**, **"Dr. Jivago"**, **"Büyük Umutlar"**, **"Arabistanlı Lawrence"**, **"Oliver Twist"** gibi büyük bütçeli filmlerin yönetmeni **David Lean**'in bu filmine de, yapımcıları **Richard Goodwin** ve **John Brabourne**'un dediğine bakılırsa 17,5 milyon dolar harcandı.

David Lean, filmde dengeli bir oyuncu kadrosu kullandı. Yaşlı ustalarla genç yetenekleri bir araya getirdi. Filmde genç doktor Aziz'i Hintli oyuncu **Victor Banerjee**, Adela'yı Avustralyalı genç oyuncu **Judy Davis**, Fielding'i **James Fox**, Profesör Godbole'u **Alec Guinness**, Mrs. Moore'u **Peggy Ashcroft** canlandırıyorlar. **Alec Guinness**'in **David Lean**'le çevirdiği altıncı film bu. Filmin Hindistan'daki çekimi yapılırken bu iki ünlü sinema adamı doğum günlerini kutladılar. Lean 25 martta 76 yaşına, Guinness de 2 nisanda 70 yaşına bastılar.

İki usta bir arada. David Lean (solda) ve Alec Guinness.

"Hindistan'a Bir Geçit"in film ekibi aylar boyu **David Lean** yönetiminde Hindistan'da çetin, ama keyifli saatler geçirdi. Çünkü **Lean** kendini tümden yaptığı işe veren, sinemadan başka bir şey düşünmeyen, nerdeyse yaşamda da her şeye kameradan bakan bir yönetmen. **"Hindistan'a Bir Geçit"**-in çekimi sırasında bir gün bir tepenin yamacında durmuş, ayaklarının altındaki görkemli görünümü seyreden **David Lean**'in yanına ekipteki görevlilerden biri yaklaştı. **Lean** adama dönüp, **"Ne kadar güzel, değil mi?"** diye sordu. Adam ise aylar süren çekimden sonra artık Hindistan'dan bıktığını, evine dönmek istediğini söyledi. **"Madem öyle,"** dedi **Lean "Hemen biletini al ve git."**

Evet, **David Lean**'in filmlerinin çekimi uzun sürüyor, ama göstermi de öyle. **"Kwai Köprüsü"** 161 dakika, **"Arabistanlı Lawrence"** 221 dakika, **"Dr. Jivago"** 192 dakika, **"İrlandalı Kız"** 206 dakika idi. **"Hindistan'a Bir Geçit"** de 163 dakika. Şimdi bu dev film ABD'de New York ve Los Angeles kentlerinde, Kanada'da Toronto kentinde gösterime girdi ve daha şimdiden yılın en iyi iş yapacak filmlerinden biri olarak görülüyor. Toplayacağı ödüllere gelince, David Lean o yönden de talihli olacağa benziyor. 1984'ün son ayında New York Film Eleştirmenleri Çevresi, **"Hindistan'a Bir Geçit"**i yılın en iyi filmi, **Lean**'i de yılın en iyi yönetmeni seçti. Bu seçimin, **David Lean**'in yapıtının yalnızca ticari başarısını artırmakla kalmayacağı, aynı zamanda şubat ayında belirlenecek olan Oscar adayları arasına girmesini de sağlayacağı söyleniyor.

Son zamanlarda Hindistan'da geçen filmlerin sayısında görülen artışın da, **"Hindistan'a Bir Geçit"**in tutulmasında etkili olacağı kanısında sinema çevreleri. Sir **Richard Attenborough**'un **"Gandi"**si, **"Jewel in the Crown"** ve **"Far Pavilion"** gibi TV filmleri yakın geçmişte Hindistan'ı konu alan yapımlardan yalnızca birkaçı. Ama **David Lean, "Bunlar benim filmim için iyi birer römork,"** diyor gülümseyerek. **'Doğrusunu söylemek gerekirse, bugüne kadar hiç kimse iyi bir Hindistan filmi yapmadı. Belki Jean Renoir'ın 'Irmak'ından söz edilebilir. Ama bunun dışında hiç kimse beceremedi bu işi."**

Ünlü yönetmenin 1983 kasımından 1984 mayısına kadar yedi ay süren bir çalışmadan sonra tamamladığı **"Hindistan'a Bir Geçit"**, yıllardır kurduğu bir düşmüş gerçekte. Bu düşün nasıl gerçek olduğunu kendisinden dinleyelim:

"Yıllardır yapmak istiyordum bu filmi. 1960'ta Londra'daki sahne uyarlamasını görmüş ve çok beğenmiştim. Romanın film haklarını almaya kalkıştım, ama Forster vermeye yanaşmıyordu. Eski bir dostum kendisiyle görüştü, ancak Forster'ı yumuşatamadı. Forster, filmin İngilizlerden ya da Hintlilerden yana ağır basmasından korkuyordu. Öykünün dengeli olmasını istiyordu. Ben de daha fazla üstelemedim. Sanırım, kitap yayımlandığı sıralar çok zor günler yaşamıştı Forster. Birçokları, İngilizlere karşı haksızlık ettiğini ileri sürerek onu yaylım ateşine tutmuşlardı.

Bana öyle geliyor ki, Forster kendini bir parça da suçlu hissediyor ve romandan uyarlanacak bir filmin bütün o tartışmaları yeniden başlatacağından çekiniyordu. Gerçekten de, rahatlıkla böyle bir sonuç çıkabilirdi ortaya. İngilizler de, Hintliler de kolaylıkla yerin dibine batırılabilirdi. Böylece 'Hindistan'a Bir Geçit'i beyazperdeye uyarlama düşüm bir süre için ertelendi. En sonunda, E.M. Forster'ın ölümünden sonra 1982'de yapımcı John Brabourne romanın film haklarını yazarın mirasçılarından satın aldı."

E.M. Forster'ın Türkçeye ilk kez 1961'de **Filiz Ofluoğlu** tarafından çevrilen ve geçen yıl içinde yeni basımı yapılan bu ünlü romanının odak noktası, hiç kuşkusuz, Marabar Mağaraları'nda geçen bölüm. Hintli Dr. Aziz ile Adela, Marabar Mağaraları gezisinde topluluktan ayrılıp da ortalıktan kaybolduklarında aralarında neler geçti? Yayımlandığı 1924 yılından bu yana romanı okuyan herkes bu soruyu soruyor hâlâ. Bütün bildiğimiz, kadınla erkek arasındaki konuşmaların giderek gönül meselelerine kaydığı, Adela ile Aziz'in ayrı ayrı mağaralara girdikleri ve Adela'nın bu arada saldırıya uğradığı izlenimidir. Dr. Aziz, Adela'nın ardından ayrı mağaraya girmiş midir; ona saldırmış ve aralarında cinsel bir ilişki olmuş mudur? Yoksa bütün olay bir sanrı, bir kuruntu mudur? **David Lean**'in filmi, tıpkı **E.M. Forster**'ın romanında olduğu gibi, tüm izleyiciye Dr. Aziz'in suçsuzluğunu sezdirme eğiliminde. Ama İngilizlerle Hintlileri neredeyse amansızca karşı karşıya getiren duruşmadan ve Adela'nın suçlamasını geri almasından sonra bile tüm sorular geçerliğini koruyor. Kimbilir, **David Lean, Forster**'ın istediği **"denge"**yi böylece tutturuyor belki de.

Özgürlükçü geleneğin seçkin örneği

Ünlü eleştirmen **F. R. Leavis, Forster**'ın romanını şöyle değerlendirmişti: **"Bütün eleştiriler bir yana, Hindistan'a Bir Geçit bir klasiktir; yalnızca çağımızın en anlamlı belgelerinden biri değil, aynı zamanda gerçekten unutulmayacak bir edebiyat yapıtıdır. Irk ve kültür sorunlarını irdeleyişi, kişisel ilişkileri ele alışı ve bütün bunların gerisindeki olayları sergileyişiyle bu roman kuşkusuz özgürlükçü geleneğin seçkin bir örneği sayılmalıdır."** Şimdi herkes, sinema yazarlarıyla film eleştirmenlerinin **David Lean**'in bu romandan uyarladığı filmi nasıl değerlendireceklerini bekliyor. Türkiye'deki sinemaseverler ise, **Bob Fosse**'un **"Star 80"**inin bile bir hafta gösterilebildiği bir ortamda sinemacıların **"Hindistan'a Bir Geçit"**i ülkemize getirtmelerinin bir düş olup olmadığını düşünüyorlar. Kimbilir, bir gün **"Sinema Günleri"**nde mi karşımıza çıkar bu film? Yoksa bu iş videoya mı kalır?

David Lean'e gelince, o, **"Bu sizin son filminiz mi olacak?"** sorusuna şu yanıtı veriyor: **"Belki de. Aslında bu, bir başka konu daha bulup bulmamama bağlı. Film çevirmek bir tutku benim için. Evet, 76 yaşındayım, ama bunu hiç dert etmiyorum."**

Objektifin ucu.. David Lean'ın dünyası.

David Lean: Sinema

David Lean, sette. "Benim hayatım sinema" diyor.

Hayatı sinema **David Lean**'in **"Doktor Jivago"**nun çekimi tamamlandıktan sonra ünlü oyuncu **Rod Steiger, "Film yapmadığı zamanlar bu adamın ne kadar hayatta, anlayamıyorum,"** demişti. **"Arabistanlı Lawrence"**dan bu yana **Lean**'in tüm filmlerinin müziklerini gerçekleştiren **Maurice Jarre** de, **David Lean**, 15 yıllık bir aradan sonra **"Hindistan'a Bir Geçit"**in çekimine başladığında şöyle diyordu: **"Gençleşmiş ve canlandı. Gözlerindeki o pırıltı yeniden belirdi."** Nitekim, **David Lean** kendisi de **"Sinema olmasaydı ne yapardım bilmiyorum,"** diyor, **"Herhalde beş para etmezdim teki olurdum."**

Gerçekten de, tıpkı geçen yıl yitirdiğimiz **Truffaut** gibi, tam bir sinema delisi **Dav**

WARD MORGAN FORSTER

Kültür Servisi

E.M. Forster: Düş kuran, mahçup ama ünlü bir yazar

Edward Morgan Forster, bugün, büyük umutlar vermiş, ama umulduğunca başarılı olamamış bir romancı olarak da anımsanabilirdi. İki olay, böyle bir **"unutulmuşluğu"** önledi. Birincisi, bundan altmış yıl önce, 1924'te **"Hindistan'a Bir Geçit"**i yazdı **Forster.** Bu romanıyla yakınlarını şaşkınlık içinde bırakırken, dünya çapında üne kavuştu. İkincisi, kendi kuşağından kimi yazarlardan, **James Joyce, D. H. Lawrence** ve **Virginia Woolf**'dan çok daha uzun yaşadı; öldüğünde 91 yaşındaydı.

Forster ailesinin ilk çocuğu doğum sırasında ölmüştü. İkinci çocuk **Edward Morgan** 1879'da doğdu ve yaşadı. Ama babası 22 ay sonra veremden öldü. Küçük **Edward**, annesi **Lily** ve kadın akrabalardan oluşan bir aile ortamında el üstünde büyütülecekti. Acımasızca şımarttılar onu, evde yanında kendisinden **"Biricik"** diye söz edilen **Edward**'a, hiçbir yaşam hazırlığı edinmeden gittiği okulda arkadaşları **"Mahcup"** adını takacaklardı.

Utangaç delikanlı, yüzyıl başında dört yıllık bir entelektüel öğrencilik yaşamından sonra Cambridge'i bitirdiğinde, belli belirsiz bir eşcinsellik keşfedecekti kendinde. Bereket, tam o sıralar ölen bir teyzesinden yüklüce bir miras kaldı da, Edward iş bulma zorunluluğundan kurtuldu. Çünkü o günlerde **E. M. Forster**'ın düş kurmaktan başka bir iş yapacak hali yoktu. Nitekim yirmilerindeyken bir arkadaşına telefon kablolarının içinin boş olduğuna inandığını söyleyecek, arkadaşını şaşkınlık içinde bırakacaktı. Dahası, bir erkekle bir kadının nasıl seviştiğinden nerdeyse otuz yaşına kadar habersiz kalacaktı. Ünlü öykücü **Katherine Mansfield, Forster**'ın **"Howards End"** adlı romanından söz ederken bu konuya şöyle değinecekti: **"Romanda Helen'in çocuğunun Leonard Bast'tan mı, yoksa Bast'ın şemsiyesinden mi olduğu bir türlü anlaşılmıyor. Neresinden bakarsam bakayım, bana gene de şemsiyeden olmuş gibi geliyor."**

Ancak, üç öykü kitabı, altı roman yazan **E. M. Forster**'ın özellikle **"En Uzun Yolculuk"**, **"Manzaralı Oda"**, **"Howards End"** gibi romanları annesinin ve yakın çevresinin, bir başka deyişle orta sınıf İngiliz yaşamının buyurganlığına karşı ince bir başkaldırı niteliği taşıyacaktı. Bu arada eşcinsellikle ilgili romanını, **"Maurice"**i yazdı. Yayımlayamayacağını bile bile kaleme aldığı bu ro-

Filmden bir sahne..

man, ancak ölümünden bir yıl sonra, 1971'de basılabilecekti. Özel yaşamı giderek özgürleşen **Forster**, özel dersler verdiği Müslüman bir Hintli delikanlının ardından iki kez Hindistan'a gitti. Birinci Dünya Savaşı'nda Mısır'da Kızıl Haç'ta çalıştı. Artık utangaçlığını da üstünden atmıştı; orada ilk kez bir erkekle ilişkisi oldu. **Forster**'ın yaşamında Doğu ile Batı'nın bu kaçamak **"buluşma"**ları, en sonunda **"Hindistan'a Bir Geçit"** romanını doğuracaktı.

Forster'ın geri kalan 46 yılı genellikle mutlu geçti. Bir zamanlar romanlarında düşlediği doyumları yaşam ona veriyordu artık. Bir daha roman yazmayacak, 'kimileri de, **"Forster yazmadığı her romanla biraz daha ünleniyor"** diyeceklerdi. O yıllarda sansüre karşı ve bireysel özgürlüklerden yana sesini yükseltecekti **Forster. "Ülkeme ihanet etmekle dostlarıma ihanet etmek arasında bir seçim yapmak zorunda kalsaydım, sanırım ülkeme ihanet etmeyi göze alırdım"** sözleri o dönem İngiltere'sinde büyük tartışmalara yol açacaktı. Dostlar ile ülke arasındaki bu ayırım, belki bazı aşırılıklar taşıyordu; ama **Forster**'ın, ülkülerin ancak bireysel yakınlıklar, sevgiler, özenlerle yeşerip boy atabileceği yolundaki inancı, onun kişiliğinin, kitaplarının ve yaşamının değişmez örgüsü olacaktı.

masaydı beş para etmezin biri olurdum

n. Ama deliliği, yaptığı filmlerin sayısı- değil, niteliğine vurmuş. 42 yılda topu to- 16 film çevirmiş. Filmleri çeşitli dallarda ez Oscar Ödülü adayı olmuş. Yalnızca rabistanlı Lawrence" 7 Oscar almış. wai Köprüsü" de Oscarları silip süpür- . Bakın, günümüz sinemasına yepyeni utlar getiren **Steven Spielberg** ne diyor id Lean için: **"Kwai Köprüsü ya da Arabistanlı Lawrence filmleri tartışıldığında, uyla diz çökmeyecek tek bir yönetmen muyorum. Sanırım, David Lean, aralıa benim de bulunduğum birçok yönetden çok daha geniş bir sinema sözlüğühip. Lean ve Kurosawa, klasik sinemar kuşağının son yönetmenleri."**

David Lean, ilk kez 1921'de 13 yaşındayokuldan kaçtı ve sinemaya gitti. İzlediğilm, **"Baskerville'lerin Köpeği"** idi. **"Duı salondaki o ışık huzmesi beni o saat büyülemişti,"** diyecekti çok sonraları. Sinema dünyasına ise ilk kez 19 yaşındayken Londra'nın ünlü Gaumont Stüdyoları'nda adım attı. Kamera bölümünde çalışanlara çay götürüyor, film taşıyordu. Çok geçmeden çekim tahtasını tutmakla görevlendirildi. Ardından üçüncü yönetmen yardımcısı oldu. Kısa bir süre sonra haber filmlerinin kurgusunu üstlendi, oradan konulu filmlerin kurguculuğuna geçti. 1930'larda kimsenin eline su dökemediği bir kurgucu olup çıkmıştı. Ama ilginç bir özelliği vardı **Lean**'ın kurguculuğunun: Sesli filmleri kurgularken sessiz filmlerin kurgu aygıtını kullanıyordu. Onu ses şeridi pek o kadar ilgilendirmiyordu. Zavallı yardımcıları, ses şeridiyle görüntü şeridini bütünleştirene kadar akla karayı seçiyorlardı.

İlk filmini 1942'de **Noel Coward**'la ortaklaşa yönetti. Savaş döneminin propaganda öğeleriyle yüklü bir film olan **"Denizler Hâkimi"**'nin çekimleri sırasında **Coward** iki öğüt verdi **Lean**'e: **"Birincisi, bir yaptığını bir daha yapma. İkincisi, hoşuna gideni yap, ama senin hoşuna giden halkın hoşuna gitmiyorsa bırak bu işi."** Bereket, **Noel Coward** **"halk"**ın yanına **"film eleştirmenleri"**ni de katmamıştı. Ama katsaydı, film eleştirmenlerinden genellikle büyük övgüler toplayamayan **David Lean "bu işi"** bırakır mıydı acaba? Hiç sanmıyoruz. Çünkü **Lean** için sinema yalnızca bir gereksinme değil, bir yaşam çizgisiydi. Nitekim, 1969'da **"İrlandalı Kız"**ı çevirdiğinde, eleştirmenlerden çok ağır eleştiriler alıp büyük bir düşkırıklığına uğramasına karşın, tam on beş yıl kendine uygun bir konu kollayacak ve 1984'te **E.M. Forster**'ın **"Hindistan'a Bir Geçit"** adlı romanıyla sevgili sinemasına görkemli bir dönüş yapacaktı.

Guinness ve Lean. Doğum günlerini sette kutladılar.

Etiyopyalılar akın akın Sudan'a gidiyor..

Etiyopya: Açlıktan ve iç savaştan kaçış

Akıta. Kıtanın neresine bakarsanız bakın ya bir iç savaş, ya büyük devletlerin çıkar çatışmaları ya bir darbe... Bu siyasi çalkantıya doğa da tuz biber ekiyor: Açlık, kuraklık... Belki de bu koca kıtaya, zincilerinden çok, sorunları nedeniyle "kara kıta" adı verildiyor. Afrika'nın kuzeydoğusunda, "Afrika Boynuzu"nda yer alan Etiyopya hem siyasi hem de doğal sorunların bir arada bulunduğu bir ülke. "Time" dergisi, Etiyopya'da iç savaşın kuraklık ve açlık nedeniyle neredeyse unutulduğu bir dönemde, diğerlerinin ardında dev bir sorunlar yumağı olarak yer alan iç savaşı, "Korkudan Kaçış" başlıklı yazıda şöyle anlatıyor:

Önce birkaçı geldi. Giderek çoğaldılar. Göç kısa sürede büyük bir sele dönüştü. Bir deri bir kemik, ölümün eşiğinde, çoğu paçavralar ya da çuvallarla örtünmüş binlerce Etiyopyalı mülteci, kuraklığın etkisini en şiddetli hissettirdiği bölgelerden kuzeye, Sudan'a akmayı sürdürdüler. Çoğunun çıplak ayaklı yürüyüşü Etiyopya Hava Kuvvetlerinin mülteci kafilelerini taradığı, köyleri bombaladığı haberlerine rağmen sürdü. Sınırın öte yanında, Sudan'da derme çatma mülteci köyleri mantar gibi biterken, yeni evlerinde karşılarına benzer sorunlar çıktı. 21 milyon nüfuslu Sudan'a şimdiden 600 bin Etiyopyalı göçmüştü ve topraklarının büyük bir çoğunluğu çölden oluşan bu ülkenin kıt kaynakları tükenme tehlikesiyle karşı karşıyaydı.

Büyük göç, Etiyopya tarihinde önemli bir dönüm noktasını işaret ediyor. 7,5 milyon kişinin açlıktan ölmek üzere olduğu ülkede her gün ortalama 3 bin Etiyopyalı, Sudan'a kaçıyor. Önümüzdeki bir iki ay içinde 350 bin kadarının da Sudan'a geçmeleri bekleniyor. Birleşmiş Milletler Mülteciler Örgütü'nün Sudan yetkilisi **"Geçen yıl 125 bin Etiyopyalı geldi. Yalnızca kasımdan bu yana gelenlerin sayısı 70 bin"** diyor ve ekliyor: **"Mümkün olan en kısa sürede gıda yardımı almalıyız."**

Gerillalar, 23 yıldan beri her çeşit iktidara karşı..

Boyutlarına rağmen, göç oldukça düzenli sürüyor. Ülkenin kuzeyinde kuraklığın kasıp kavurduğu **Eritre, Tigre** ve **Welo** bölgelerinden sekiz hafta süren yürüyüşle varılıyor Sudan sınırına. Kaçanlar yol boyunca, Etiyopya'nın **Mengistu Haile Mariam** liderliğindeki hükümetine karşı savaşan gerillaların sağladığı **"dinlenme kamplarında"** soluk alıyorlar. Kampları kuranlar başlıca iki gerilla örgütü: **Eritre Halk Kurtuluş Cephesi** ve **Tigre Halk Kurtuluş Cephesi.**

Göç genellikle **"gece yürüyüşleri"** ile yapılıyor. Etiyopya uçaklarının saldırılarından çekinen Etiyopyalılar gündüzleri saklamıyor, kavurucu sıcaklığını gece de sürdüren çölde hava karardıktan sonra yürümeye devam ediyorlar. Anlatılanlara göre, geçen ay uçaklar tarafından bombalanan mülteci kafilesinde 18 Etiyopyalı ölmüş, 56'sı yaralanmış. Gerillalarca desteklenen Tigre Yardım Topluluğu yetkilisi **Abadi Zeno "Etiyopya hükümetinin dağıttığı yiyecek değil bomba"** diye anlatıyor saldırıları.

Acımasız savaşında, Mengistu yönetimi Batıdan gelen gıda yardımlarını bölgedeki Etiyopyalılara dağıtmadığı için suçlanıyor. Büyük göçün çelişkisi, Batılı ülkelerin uluslararası kuruluşların Etiyopya'ya gıda yardımını artırdıkları bir dönemde giderek büyümesinde yatıyor. 4 milyon nüfuslu Tigre'de yaşayan 60 yaşındaki bir Etiyopyalı terk ettikleri evlerinin karşısında Etiyopya hükümetinin en büyük mülteci kampı ve acil beslenme merkezlerinden birinin bulunduğunu anlatıyor. Yaşlı Etiyopyaliya göre kampa her gün kamyonlar ve uçaklarla gıda maddesi taşınıyor. Etiyopyalı gözünün önünde akan gıda yardımına rağmen, sekiz çocuğuyla 23 günlük bir yürüyüşü göze alarak kuzeye gitmeyi tercih etmiş. Nedeni soruldüğünde, **"korktuk"** diyor, **"Eğer beslenme merkezine gidip yiyecek isteseydik, hükümet bize kâğıtlarımızı soracaktı. Kâğıtlarımız yok, bizi kapıdan çevirirlerdi, ama önce erkek çocuklarımı alır ya ördüya ya da güneydeki devlet çiftliklerine çalışmaya gönderirlerdi."**

Bu taktikler, hükümetin, Afrika'nın en uzun iç savaşını sona erdirme stratejisinin bir parçası olarak görülüyor. Eritre gerillaları 23 yıldır Adis Ababa'daki yönetimlere karşı bağımsızlık mücadelesi veriyor. Başlangıçta İmparator **Haile Selasiye**'ye karşı savaşan gerillalar, Selasiye'nin 1974 yılında Sovyet destekli darbeyle düşmesinden sonra Mengistu yönetimine karşı sürdürüyorlar mücadelelerini.

Gerillalar bu taktiklerin açığı daha da arttırdığını belirtiyor. Kuraklık bugünkü boyutlara ulaşmadan önce bir milyon Etiyopyalı iç savaş nedeniyle, kuraklıktan sonra ise yüzbinlercesi ekecek toprak ya da ürünlerini depolayacak yer bulamadıklarından evlerini terk etmek zorunda kalmış. Eritre Halk Kurtuluş Cephesi Merkez Komite üyesi **Amdemichael Kahsai "Açlığın gerçek kaynağı hükümetin siyasi politikası. Kuraklık yalnızca bu sorunu biraz daha büyüttü"** diyor.

Gerillalara göre 3.8 milyon Tigreli ve 2 milyon Eritreli açlığın pençesinde.

Mengistu yönetimine karşı en büyük suçlama, Batı gıda yardımını, **"pasifize etme"** politikası için kullandığı yolunda. Yönetim ülkenin kuzeyinde 221 gıda yardım merkezinin bulunduğunu söylüyor, ancak bunların tümü hükümetin kontrolünde. Mengistu muhalifleri, gerillaların yardımın çok küçük bir bölümünün Eritre ve Tigre'ye gönderildiği iddialarına katılıyorlar. Hükümet yardımın bazı bölgelere ulaşmaması konusunda yalnızca **"güvenilir olmayan"** yerlere gitmediğini açıklamakla yetiniyor. Güvenilir olmayan bölgelerin gerillaların denetimindeki yerler olduğunu söylemeye gerek yok. Hükümet gıda yardım merkezlerine gidenler, devlet kontrolündeki köylü örgütlenmelerine üye olduklarını kanıtlayan kartlar göstermek zorunda. Burada söz yine Zeno'da: **"Hükümetin merkezlerine gidenler çok genç ya da çok umutsuz olanlar."**

Etiyopya hükümetininin planları arasında, kuzeyde yaşayan 2.5 milyon Etiyopyalının güneye hükümet denetimindeki bölgelere göçünü öngören bir iskân politikası da var. Bugüne dek 60-70 bin kişi güneye yerleştirilmiş. Gerilla sözcülerine göre yeniden yerleştirilenlerin çoğu, ailelerinden zorla alınıyor. Güneye indiklerinde umutlarının boşa çıktığını görüyorlar; küçük birkaç yerleşim merkezinde, az miktarda yiyecek ve ilaçla karşılaşıyorlar. Kuzeyin dağlık ikliminden gelenler bir de güneyin ova bölgesinde yeni hastalıklarla karşılaşıyorlar.

Sudan'daki Etiyopyalı göçmenler için de yalnızca ABD, çeşitli gıda ve giyecek yardımı yapıyor. Ayrıca Etiyopya'nın gerilla örgütlerine yapılan tahıl yardımının ayda 3 bin tona çıkartılmasına çalışılıyor.

Yardımların sürdürmeye niyetli görünen Batılı ülkeler, Etiyopya hükümetinden işbirliği bekliyor. Batılı bir diplomata göre, **"Etiyopya'daki 150 bin kişinin Sudan üzerinden beslenmesi imkânsız. Çözüm için Mengistu yönetiminin işbirliğine zorlanması gerekiyor"** *(Dış Haberler Servisi)*

Su peşinde, saatler boyu beklemek de var.

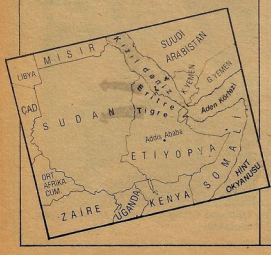

Avrupa'yı kurtarmak, ama nasıl?

Federal Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'na katılmış son Başbakanı ***Helmut Schmidt,*** *1918 doğumlu. 6 yıl askerlik yapıp savaşın son yılında esir düştü. Esaretten döner dönmez, bu arada yeniden faaliyete geçmiş olan Sosyal Demokrat Parti'ye üye oldu. 1949'da kamu idaresi yüksek öğrenimini tamamlayıp, sosyal demokrasinin kalesi Hamburg'da* ***Ekonomi ve Trafik Dairesi****'inde yöneticilik yaptı. 1953'ten bu yana Federal Meclis'te milletvekilli olan Schmidt, yüksek öğrenimi sırasında kazandığı bürokratik alışkanlıkları hiçbir zaman terk etmedi. Başbakanlığı sırasında, hatta daha sonra muhalefetteyken bile yakın çalışma arkadaşları gece gündüz ona rapor yetiştirmeye çalışmaktan bitkin düşüyordu. 1958'de partisinin Federal Yönetim Kurulu'na giren Schmidt, hızla tırmanarak,* ***Willy Brandt*** *ve* ***Herbert Wehner*** *ile birlikte partisinin* ***Triumvir****'ini oluşturdu. 1969'da partisi Hıristiyan Demokratlarla büyük koalisyon içinde Weimar Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminden bu yana ilk kez iktidarı yeniden tadarken, o da* ***Savunma Bakanı*** *oldu. 1972'de Sosyal Demokratlar seçim zaferinden sonra büyük koalisyonu bozup Hür Demokratlarla koalisyona gidince* ***Ekonomi ve Maliye Bakanlığı****'na geldi. 1974'te* ***Willy Brandt,*** *yardımcısı* ***Günter Guillaume****'un Doğu Alman casusu çıkması yüzünden istifa edince, Schmidt Başbakan oldu ve 1982 eylülünde Hür Demokratlar 13 yıllık ortaklığı bozana kadar bu görevde kaldı. Bu süre boyunca Helmut Schmidt partinin pragmatik, bürokratik, kısaca iktidar olmanın gerektirdiği işlerini yapıyor, Brandt, sosyal demokrat ülkeleri savunuyor. Wehner, işçi hareketini temsil ediyordu. Özellikle 1980'den sonra partinin tabanında Helmut Schmidt'in pragmatizmine karşı gelişen hareketin Brandt'ın desteğini de alması onu yıpratmaya başladı. 1982'de iktidardan düşürüldüğünde tüm partilerin seçmenlerince en çok sevilen, ancak kendi partisinin tabanının kendisine karşı kazan kaldırdığı bir kişiydi. Brzezinski ve Reagan ile birlikte babaları arasında yer aldığı* ***Pershing-2*** *ve* ***Cruise*** *füzeleri konusunda partisinin bunları reddetme aşamasına gelmesiyle birlikte Helmut Schmidt 1983 başlarında aktif politikadan çekildi ve halen işadamlarına, çeşitli ülke yöneticilerine seminerler vermek için dünyayı dolaşıyor, aynı zamanda* ***Die Zeit*** *dergisinin de yöneticileri arasında yer alıyor. Aşağıda aktardığımız yazısı, Die Zeit dergisinde yayımlanmıştır.*

HELMUT SCHMİDT

Jimmy Carter başkanlık görevine başladıktan kısa bir süre sonra bana **"İkimiz birlikte duvarları ortadan kaldıramaz mıyız?"** diye sormuştu. Yöneticilerim özel sohbetleri sırasında yenilik sorunlarını da tartışmaları normaldir, ama ben gene de şaşırmıştım. **"Nasıl bir yol izleyerek?"** diyerek sorusuna bir başka soruyla karşılık verdim. Carter'in cevabı **"Sizin bu konuda bir reçeteniz olduğunu düşünüyordum"** oldu. Tabii ki böyle bir şey yoktu. Sadece üç dakika süren bu anı hiç unutmadım. Çünkü bu kısacık an bana onun parçalanmış Avrupa'nın durumunu ne kadar az anladığını göstermişti.

Ronald Reagan'ın ikinci görev döneminin başlangıcında Amerika'nın Moskova hakkındaki değerlendirmeleri Dışişleri Bakanı Shultz'un sayesinde geçen 2 veya 3 yıla oranla çok daha gerçekçi görünüyor. Bu arada Politburo da bazı şeyler öğrendi. Avrupalı ve Kuzey Amerikalı seçmenleri etkilemek amacındaki bütün Sovyet çabaları başarısızlıkla sonuçlandı. Ne Alman, ne İtalyan ve ne de İngiliz parlamentosu füzelerin yerleştirilme tarihlerini ertelemediler. Bunun yarattığı hayal kırıklığı, Reagan'ın yeniden başkanlığa seçilmesine garanti gözüyle bakılması ve uzayda masraflı silahlanma yarışı Andrei Gromiko'yu ekim ayında Beyaz Saray'a doğru yöneltti.

Sonuç olarak yeni yılın başlangıcında hava çok daha yumuşak görünüyor. Bu biz Avrupalılar için de bir teselli! Ama 1985'te silahlanmanın sınırlandırılması için görüşmeler yapılsa bile, bu sırada-Batı Avrupa halklarının ve devletlerinin güvenlik konularının yeteri kadar dikkate alınıp alınmayacağı belirsizlik içinde. Aslında nükleer silahlanmanın sınırlandırılması bütün Avrupalıları hoşnut edecektir. Ama biz sadece iki süper güç için değil, kendimiz için de daha fazla güvenlik istiyoruz.

Bu noktada bizim açımızdan hayati bir çıkar da söz konusu. İki süper güç dünyayı çıkar alanları halinde aralarında bölüşürlerken, Avrupa'daki bölünmeyi bir kat daha derinleştiriyorlar. Bu nedenle 1975'te Helsinki'de başlayıp daha sonra Madrid'te ve bugün de Stockholm'de sürdürülen, tüm Avrupa'da karşılıklı güven oluşturulması sürecinin değerinin düşmesini istemiyoruz.

Yeni bir yumuşama sürecine geçilmesi ve Avrupa'nın çıkarlarının dikkate alınması için yapılacak tek şey tüm Batı Avrupa hükümetlerinin birlikte davranmalarıdır. Bu noktada 1985'te Mitterrand'a, Thatcher'a, Kohl'a ve Craxi'ye bazı görevler düşüyor. Bunlar ağırlıklarının tek başına yetersiz olmasına karşın birlikte çok etkili olabilirler. Batının tüm stratejisi yeniden belirlenmelidir. Harmel raporunun üzerinden aşağı yukarı 20 yıl geçti. Bu arada 1968'den beri birçok başkanlık, devlet başkanlığı ve dışişleri bakanlığı değişikliği oldu. Bugünün yöneticileri iki şeye ihtiyacımız olduğunu bilmelidirler.

İlk olarak savunma yeteneği aracılığıyla Sovyetler karşısında güvenliğin oluşturulması, böylece yıldırma ve silahlanmanın iki taraflı olarak sınırlandırılmasının sağlanması.

İkinci olarak silahlanmanın sınırlandırılması, ekonomik ve kültürel değişim, karşılıklı güven oluşturulması konusunda Soyetlerle etkili bir işbirliği.

Aslında bundan on yıl önce Avrupa'da bugüne oranla çok daha fazla bir işbirliği söz konusuydu. Ayrıca 5 yıl önce dünya çapındaki ekonomik kriz ortaya çıkana kadar da daha fazla birliktelik vardı. O sıralarda bugün oldukça başarılı olan Avrupa Para Sistemi'ni oluşturduk. Buna karşılık bugün yöneticilerin bizzat kendileri şaraplarını şekerlendirme, ama biralarını saf olarak koruma hakları için savaşıyorlar. Nasıl bir yükseliş bu! ABD'de de **"Avrupa'daki kireçleşme"**den yakınılıyor.

Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun bugün içinde bulunduğu durgunluk yadsınamaz. Ama bunun 1985'te de böyle kalması zorunlu değil. Çünkü hiçbir büyük ülkede ulusal seçimler hükümetlere hakkı olmayanı vermez. Bundan başka AET Komisyon Başkanlığına Jacques Delors'un gelmesi büyük umutlar uyandırdı. Delors'a yardım etmek gerekiyor. Herkesten önce bunu Fransa yapmalı. Çünkü bütün Fransız devlet başkanları İngiliz, İtalyan ve Almanlara oranla daha fazla Avrupalı kimliğine sahipler.

Fransa'nın dünya çapında bir rol oynayabilmesi için Almanlara ihtiyacı var. Buna karşılık Almanya'nın bölünmenin etkilerini azaltmak açısından Fransa'nın desteğine gereksinmesi var. O zaman İngilizlerin, İtalyanların, Hollandalıların, Belçikalıların, Danimarkalıların, Rusların, Polonyalıların, Çeklerin sözde bir Alman misillemesinden korkmalarına da gerek kalmaz.

Bir Fransız başkanıyla Alman başbakanının 7 yıl boyunca sıkı bir işbirliği yapmalarından sonra, bugün Başkan Mitterrand ve Başbakan Kohl'un kaynaşmaları çok olumludur. İki yıllık bir kayıptan sonra, 1985 onlara bir daha ele geçmeyecek bir fırsat verecektir. Çünkü 1986, 1987 ve 1988'de bu iki ülkede önemli seçimler olacaktır. Mitterrand ve Kohl 1985'i özellikle ekonomi konularında kullanmalıdırlar.

İlk olarak Avrupa Para Sisteminde, Avrupa'nın para politikasındaki ağırlığını arttırmak ve ABD'nin faiz politikasına baskı uygulamak için ikinci bir aşamaya geçilebilir. Avrupa'daki sermayenin önemli bir bölümü ABD'ye akmaya devam ettiği sürece Avrupa'daki işsizlik de artmaya devam edecektir.

İkinci olarak gerçek bir Ortak Pazar yolunda ilerlenmelidir. Örneğin demiryollarının, telgraf idarelerinin veya silahlı kuvvetlerinin (nükleer silahlar dışında) ulusallıktan çıkarılması gibi. Böylece 300 milyon Batı Avrupalıdan oluşan iç pazar, sonunda onların etkili olmalarını sağlayacaktır.

Her iki adımın da Roma Anlaşmasının çerçevesinde yer aldığı söylenebilir. Bu maddeler onaylanma açısından fazla güçlük çekmeyeceklerdir. Anlaşmadan bazı görev beklentileri olan AET'ye üye bir çok devlet anlaşmaya taraf olabilirler.

Burada Avrupa'nın güvenlik çıkarlarının mı temsil edileceği, yoksa AET'nin güçlendirilmesinin mi söz konusu olduğuna gelince. Bugün Avrupa, bakanlıkların ve bunlara ait belgelerinin aşırı fazla olması, buna karşılık idare açısından güçsüzlük sorunuyla karşı karşıyadır. 1985'te bu bir kez daha ispatlanacaktır. Avrupalı olma unsuru sadece ortak meseleler konusunda ortaya çıkmaktadır. Ama ortak olarak hareket edebilmek, birinin inisiyatifi ele alması, onu ölçüp biçerek ve iyi niyetle yürütmesiyle mümkün olabilir. Başbakan Kohl aralıkta parlamentoda yaptığı konuşmasında önümüzdeki yıl AET için **"gerçekliğin saati"**nin çalacağını söylemişti. Hem kendimiz, hem de onun için iyi niyetlerin peşinden işin gelmesini temenni ederiz.

Avrupa Para Sistemi'nde, Avrupa'nın para politikasındaki ağırlığını arttırmak ve ABD'nin faiz politikasına baskı uygulamak için ikinci bir aşamaya geçilebilir. Avrupa'daki sermayenin önemli bir bölümü ABD'ye akmaya devam ettiği sürece Avrupa'daki işsizlik de artacaktır.

Gerçek bir Ortak Pazar yolunda ilerlenmelidir. Örneğin demiryollarının, telgraf idarelerinin veya silahlı kuvvetlerin, nükleer silahlar dışında, ulusallıktan çıkarılması gibi... Böylece 300 milyon Batı Avrupalıdan oluşan iç pazar sonunda onların etkili olmalarını sağlayacaktır.

1985'te silahlanmanın sınırlandırılması için görüşmeler yapılsa bile bu sırada Batı Avrupa halklarının ve devletlerinin güvenlik konularının yeteri kadar dikkate alınıp alınmayacağı belirsizlik içinde. Aslında nükleer silahların sınırlandırılması bütün Avrupalıları hoşnut edecektir. Ama biz sadece iki süper güç için değil, kendimiz için de daha fazla güvenlik istiyoruz.

Ziya Ül Hak: İnsanların başkaldırması beni memnun ediyor

Seçimler partisiz olacak. Adaylar parti etiketi kullanmadan, kendi adlarıyla katılacaklar. Seçimlere bozguncu ya da hüküm giymiş insanların değil, iyi Pakistanlıların katılmasını istiyorum.

Her kim ki devleti yıkmaya çalışır, o insan toplumun düşmanıdır ve işlediği suça uygun işlem görür. Bizim davranışlarımız da insan haklarının çiğnenmesi olarak değerlendirilemez.

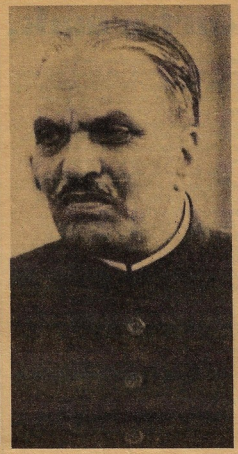

Sizi iktidara getiren 1977 darbesinden beri Pakistan'ın İslamlaştırılması için çalışıyorsunuz. Size göre İslamlık nedir?

ZİYA ÜL HAK — Bir Müslüman olarak şunu söylemeliyim, Müslümanlık her şeydir. Ülkemdeki inananlar için, Müslümanlık sadece bir din değil başlıbaşına bir yaşam tarzıdır. Arapça'da buna **"din"** denir. Din, var oluşun, kişisel, ailesel, siyasal ya da toplumsal bütün yönlerini kapsar. Hiçbir şey ondan bağımsız değildir. Ben Müslümanlığın alçak gönüllü inananlarından biriyim ve dinimin bütünleşmiş bir tavırlar kuralı olduğunu düşünüyorum. Bu kuralı uygulamayan dinine layık olamaz. Onurlu yaşamayı yalnızca Müslümanların hakettiğini söylemiyorum. Anlatmak istediğim; disiplinsiz yaşamanın çok kolay olduğu; ancak, kurallara uymayı kabul edersek başkalarını aşıp onlardan çok daha iyi olabiliriz. Gerçek bir Müslüman kendisini evrenin herhangi bir parçası olarak görmelidir.

— Kişisel ilkelerinizden söz eder misiniz?

ZİYA ÜL HAK — Diğer insanlardan farkım yok. Tanrı, 85 milyon nüfuslu bir ülkenin başına geçmemi istedi. Kişiliğimin temel özelliği alçak gönüllü olmam. İslamın ilkelerine, insana saygı göstterilmesi ve gerçeğin daima savunulması gerektiğine inanıyorum. Ama yüzlerce günahkârdan biri olduğumu da asla unutmuyorum. Sekiz yıldan beri davranışlarımı belirleyen işte bu ilkelerdir.

Ziya Ül Hak'ın Pakistan'ı: "Devletimizi Tanrı için kurduk,onun adına yaşatıyoruz"

Pakistan, 2. Dünya-Savaşı sonrası kurulan devletlerden. Bugün, bölge politikasında etkin rol oynama çabası içinde olan Pakistan, General Ziya Ül Hak tarafından, **"seri esaslara"** göre yönetiliyor. Ziya-Ül Hak, bu göreve bir askeri darbe sonucu geldi.

Ortadoğu ile Asya arasında geçit görevi yapan ülkenin kısa tarihi şöyle: Pakistan, bağımsızlığını kazanmazdan önce, İngiliz sömürgesi olan Hindistan'ın toprakları içindeydi. Ülkedeki belli başlı güçleri, İngiliz egemenliğine karşı içinde barındıran Ulusal Kongre Partisi'nde Müslümanları Pakistan'ın kurucusu **Muhammec Ali Cinnah** temsil ediyordu. Bağımsızlığa yaklaşılan yıllarda Cinnah, Müslümanların Hindulardan ayrılmasını, başka bir devlet olmasını istedi. Mücadelesini bu yönde geliştiren Cinnah oldukça zorlu ve kanlı yollardan geçerek Pakistan'ın Hindistan'dan ayrı, bağımsız bir devlet olmasını İngilizlere biraz da tehdit yoluyla kabul ettirdi. Bu, doğal olarak Hindular tarafından pek benimsenmedi. Kongre Partisi bu ayrılmaya kesinlikle karşı çıktı.

Hindistan'ın ulusal önderi konumundaki **Mahatma (Mohandes) Gandi,** bu ayrılığı desteklemediğini bildirdi. Ayrılma üzerine Hindistan'ın bir çok yerinde büyük şiddet eylemleri başladı. Hindularla Müslümanlar ve bu arada Sihler birbirlerini acımasızca öldürüyorlardı. Bu, göçü getirdi. Yeni oluşturulan Pakistan'ın sınırları içinde kalan Hindular, Hindistan'a, Hindistan'daki Müslümanlar ise Pakistan'a doğru yürüyerek göçe başladılar. Bu göçmen konvoylarına yapılan saldırılara zaman zaman her iki devletin resmi güvenlik güçleri ve silahlı kuvvetleri de karıştı. İki ülke ayrılır ayrılmaz savaşın eşiğine gelmişlerdi. Yapılan tahminlere göre o dönemde 14 milyon Hindu ve Müslüman yer değiştirdi. Bağımsızlık savaşının **"doğal lideri"** konumundaki Muhammed Ali Cinnah, 1947 yılında kazanılan bağımsızlıktan sonra Kurucu Meclis ve Devlet Başkanlığı görevlerini üstlendi.

Oldukça ağır derecede veremli olan ve ülkesinin bağımsızlık mücadelesini bu halde yürüten Cinnah, bir yıl sonra öldü. 1948'deki bu ölüm üzerine ortalık yeniden karıştı. **"Ulusun Babası"**nın yerine **Ali Han** getirildi. Ama o da 1951'de öldürüldü ve bunun üzerine Müslüman toplum, siyasi olarak Doğu ve Batı diye ikiye ayrıldı. Doğu Pakistan'ın başındaki Suhravardi özerklik istemektedir. Batı Pakistan'ın başındaki Mamdot ise Cinnah taraftarıdır, ayrılığa karşıdır. 1956'da açıklanan yeni anayasa ile iki topluluğu (Doğu ve Batıyı) eşit haklarla temsil eden bir federal meclis kuruldu. Ancak siyasi ve ekonomik sorunlar nedeniyle bu kargaşa daha da büyüdü, Devlet Başkanı İskender Mirza, 1957'de sıkıyönetim ilan etti. Mirza'nın **"sağ kolu"** durumunda olan Eyüp Han, 1958'de bir askeri darbe düzenledi ve Devlet Başkanı oldu. Eyüp Han, 1959'da küçük köylüyü korumaya yönelik Toprak Reformu Yasası'nı, 1960'da da demokrasinin temeli saydığı meclisin beş yılda bir halk tarafından dolaylı yoldan seçilmesini öngören yasayı çıkarttı. 1965 yılında Pakistan-Hindistan ilişkileri yeniden gerginleşti. Baştan beri iki ülkenin arasında sorun yaratan Keşmir konusunda iki ülke savaşın eşiğine geldiler. Bu arada Batılı Müslümanların lideri ve Pakistan Halk Partisi Başkanı **Zülfikar Ali Butto** ile Doğulu Avami topluluğunun lideri **Mucib Ür Rahman** Eyüp Han'a karşı çıktılar. Yeniden kargaşa başladı. Bu arada kargaşadan yararlanan Yahya Han iktidarı ele geçirdi. Anayasa askıya alındı, sıkıyönetim ilan edildi. Ancak 1970 yılında halkın doğrudan katılımıyla yapılan seçimlerde muhalifler büyük başarı kazandılar. Mucib Ür Rahman, Doğunun özerkliğine yer verilmediği için anayasa hazırlık çalışmalarına katılmayı reddetti. Yeniden sıkıyönetim ilan edildi. Yahya Han, Dakka'ya gidip, Rahman'la konuştu. Anlaşma sağlanmasına rağmen Pakistan ordusu Bengal'de (Doğu Pakistan'da) kanlı bir bastırma eylemine girişti ve Rahman tutuklanarak Batı Pakistan'a götürüldü. Bu arada Doğu Pakistan'da **"bağımsızlık"** ilan edildi ve Hindistan'da geçici bir hükümet kuruldu. Yahya Han, ortalığı biraz olsun yatıştırmak amacıyla genel af çıkarttı, ama Mucib Ür Rahman serbest bırakılmadı. 16 Aralık 1971'de Hindistan-Pakistan savaşından sonra Doğu Pakistan'ın bağımsızlığı geçerlik kazandı, Rahman ocak 1972'de ülkesine döndü ve yeni Bangladeş kuruldu. Hindistan'la yapılan savaş sonucu Yahya Han da devrildi ve Zülfikâr Ali Butto Pakistan Başbakanı oldu. 1972'de İndira Gandi ve Zülfikâr Ali Butto arasında imzalanan bir protokolle sıkıyönetim kaldırıldı, yeni anayasa yapıldı. Bu anayasaya göre devlet (Batı) dört eyaletten oluşan federal bir cumhuriyet oldu. 7 mart 1977'de yapılan seçimlerde oyların yüzde 74'ünü Butto'nun partisi, yüzde 26'sını ise muhafazakâr-Müslüman 9 partinin oluşturduğu Ulusal Pakistan Birliği aldı.

Butto'nun Genelkurmay Başkanlığı görevi verdiği **Ziya Ül Hak,** muhaliflerin desteğiyle darbe düzenleyerek 5 Temmuz 1977'de Devlet Başkanı oldu. 1979'da Butto'ya verilen ölüm cezası infaz edildi. Bu yıllarda sıkıyönetim yasalarıyla her türlü siyasi etkinlik yasaklandı ve basına sansür uygulandı. 1981'de çıkartılan anayasayla sivil yüksek hukuk kurumlarının askeri mahkeme sonuçlarını değerlendirebilmeleri kuralı kaldırıldı. Ve yargıçların, görev yapabilmek için yeni anayasaya bağlılık yemini etmeleri zorunlu kılındı. Alınan bu önlemlerin gerekçesi olarak İslam ilkeleri öne sürüldü. 1979'da Kuran **"en yüce yasa"** ilan edildi. Bu gelişmeler ve Afganistan olaylarından sonra, başta ABD olmak üzere Batı ülkeleri Pakistan'a yaptıkları askeri ve ekonomik yardımı arttırdılar. 1983 yazında kendini gösteren **"boyun eğmeme"** hareketi, Ziya Ül Hak rejimini tehdit eden en kayda değer gelişme oldu. Aralıkta güven oylaması niteliğinde bir seçim yapıldı. Seçimler arifesinde muhalifler tutuklandı. Seçim sonuçları ise dünya kamuoyuna şöyle açıklandı: Katılım oranı **% 65,** Ziya Ül Hak ve yeni İslam anayasasını destekleyenler: **% 95.** Devlet Başkanı 1 yıla kadar hüküm giyenlere **"genel af"** çıkarttı.

Pakistan'ın genel ekonomik yapısı ise kısaca şöyle: Yüzölçümü 803 bin km², nüfusu 90 milyona yakın. Dört eyaletten oluşuyor: Pencap, Sind, Belücistan, Kuzeybatı bölgesi. Yıllık nüfus artış oranı % 3 ve Pakistanlıların yarısı 15 yaşından küçük. Çocuk ölümü oranı yüksek. Bir tarım ülkesi olmakla birlikte kendi temel gıda maddeleri gereksinimini karşılayamıyor. Ağır sanayi ve enerji üretimi oldukça az. En önemli ticari etkinlik, çoğunlukta atölyelerde işlenen tarım ürünleri ve pamuğun ucuz işgücü sayesinde düşük fiyatla iç ve dış pazara satılması. Bağımlı ekonomisi büyük bir dış borç yükü getirmiş. IMF ve Arap ülkelerinden kredi alıyor. Yurtdışında bulunan 1,5 milyon vasıfsız işçi (bu sayıya her yıl 100 bin kişi katılıyor) ülkenin en önemli döviz kaynağı. Teknik elemanlar, Pakistan'da ücretlerin düşük olması nedeniyle Arap ülkelerine gidiyorlar. Pakistan'da 25 Mart 1985'te eğer ertelenmezse seçim yapılacak.

Ziya Ül Hak'la seçim öncesi **Paris Match** dergisi tarafından yapılan bir görüşmeyi; ayrıca dört bakan ve dört özel ya da tüzel kuruluş yöneticisinin kendi alanlarıyla ilgili görüşlerini sunuyoruz.

DERLEYEN: *AYŞEGÜL SÖNMEZAY*

— Yıllardır Pakistan, laik devletin savunucularıyla, sizin gibi İslam devleti savunucuları arasında sürüp giden tartışma ve kavgalara sahne oluyor. Aynı taraflar, Pakistan devletinin güçlü ve merkezci olmasıyla, adem-i merkezci olması konusunda da karşı karşıya geliyorlar. Bu sorunların tartışılmasına hazır mısınız?

ZİYA ÜL HAK — Karşıtlarını doğru yola sokmak için onları dinlemeye ve konuşmaya hazırım. Ancak bağlı olduğum temel ilkelerde uzlaşmam ve ödün vermem söz konusu olamaz. Muhammed İkbal'in tasarladığı Pakistan'ı Cinnah yarattı. Müslümanlar Hindular'dan farklı bir ulus olduğu için Hindistan'dan ayrı bir devlet kurduk. Kendi topraklarımızda yaşamak istiyorduk. Dünya işlerini gören laik bir devlet değil, azınlıkların hakları korunsa da devletimiz İslam ideolojisine dayansın istiyorduk. Pakistan İslam Cumhuriyeti'ni kurmuşuzun nedenleri bunlardır. Pakistanlıyasanız kişiliğinizin bütün yönleriyle Müslüman olmalısınız; biçimsel olarak değil. Pakistan'ın laik bir devlet olması gerektiğini düşünenler Müslümanlık yolunda değillerdi. Onlarla konuşmaya hazırım, ancak kuramlarını kabul edemem. Temelinden Müslümanlığı çekip çıkarırsanız, Pakistan iskambil kâğıtlarından yapılmış bir şato gibi yıkılverir. Ülkenin tüm siyasal güçleri tarafından onaylanan 1973 Anayasası, devlet örgütlenmesinin konfederasyon mu, yoksa federasyon mu olacağını belirledi. Eyaletlere bazı haklar ve ayrıcalıklar verilmekle birlikte merkez iktidarın son derece güçlü olacağını da kesinleştirdi.

— O halde laik partileri kapatacaksınız...

ZİYA ÜL HAK — Hayır, görüş ve düşüncelerini belirtebilecekler. Ancak şu var ki; devletin laik olmasını benimsemiyeyenler. **"Kâfir"** olsalar bile, ideolojik devlet düşüncesine, tartışmadan inanmak zorundalar.

— Butto ailesinin hemen hemen tüm üyeleri şu an sürgünde bulunuyorlar. Ülkeye dönebilecekleri ve siyasal yaşama etkin olarak katılabilecekleri konusunda güvence verebilir misiniz?

ZİYA ÜL HAK — Dikkatinizi çekmek isterim ki onlar kendi istekleriyle yurt dışına çıktılar. Bayan Butto ve kızı tedavi gerekesiyle gitti; oğullarına gelince bir uçak kaçırma olayında adları karıştığı için haklarında soruşturma açıldı. Bence yurda dönmelerinde hiçbir sakınca yok.

— Pakistan'da güvenlik altında olmayanlarını söylüyorlar...

ZİYA ÜL HAK — Yasadışı etkinliklere girişmezlerse sorun çıkmaz. Ülkemiz siyasi yönden Batı ülkelerine benzemez. Bunda siyasi farklılıklar ölüm-kalım mücadelesini gerektirir. Tanıdığım en iyi politikacılara göre bu alanda başarının tek yolu şiddet kullanmaktır. Siyaset yapma yöntemi olarak yedi yıldır ajitasyonu benimseyen Pakistan Halk Partisi'nin bakış açısı da budur.

— Uluslararası Af Örgütü sizi, Pakistan'da insan haklarını çiğnemekle suçluyor...

ZİYA ÜL HAK — Uluslararası Af Örgütü'nün raporlarıyla ilgili yorum yapmayacağım. Ancak şunu belirtmeliyim; her kim ki devleti yıkmaya çalışır, o insan toplumun düşmanıdır ve işlediği bu suça uygun cezayı görür. Bizim davranışlarımız da insan haklarının çiğnenmesi olarak değerlendirilemez.

— Yedi yıldan beri iktidardasınız ve...

ZİYA ÜL HAK — Sekizinci yıldayım.

— Evet. Rejime karşı herhangi bir tehdit olmadığı halde, neden sıkıyönetim yasaları hâlâ yürürlükte?

ZİYA ÜL HAK — Ben sıkıyönetim yasaları gereği iktidara geldim. Yani şimdi ülkemizde yasa yok. 1977'de, yaklaşan iç savaşı önlemek için mücadele ettik ve o günden beri devletimizi İslamlaştırma mücadelesi veriyoruz. Ne zaman seçim önersem politikacıların çoğu bana: **"Generalim, Tanrı aşkına seçime gitmeyin"** dediler. Ordu üstünde tartışma götürmez bir etkim var. Beni seçimlerde onlar destekleyecek. İktidarımın güvencesi olan ordumuzu harcamaya niyetim yok. İnsanların başkaldırmaması beni memnun ediyor. Yaptığım işlere saygı duyulduğunu gösteriyor. Pakistan'da seçimle işbaşına gelen hükümetlerden hiçbiri, iktidarda beş yıldan çok kalamadı. Şu an karşımızda duran devlet başkanı, seçimle belirlenmediği halde sekiz yıldan beri gücünü koruyabilen ve karşısına hiç kimsenin çıkamadığı bir başkandır.

— Ne tür bir seçim düşünüyorsunuz?

ZİYA ÜL HAK — Adil ve özgür bir seçim.

— Bütün partiler katılabilecek mi?

ZİYA ÜL HAK — Partisiz olacak. Adaylar parti etiketi kullanmadan kendi adlarıyla katılacaklar. Seçimlere bozguncu ya da hükûm giymiş insanların değil, iyi Pakistanlıların katılmasını istiyoruz.

— Pakistan Halk Partisi üyeleri de katılabilir mi?

ZİYA ÜL HAK — Eğer seçim komisyonu kabul ederse, evet.

— Partiler propaganda çalışması yapabilecekler mi?

ZİYA ÜL HAK — Hayır, buna izin verilmeyecek.

— Seçim tarihi belirlendi mi?

ZİYA ÜL HAK — Ulusal Meclis, Senato ve yerel meclislere 23 Mart 1985 tarihi için söz verdik.

— 1979'dan bu yana üç milyondan çok Afganlıya sınır bölgelerinde oturma izni verdiniz. Buralarda durumun sizin denediğiniz gibi olduğuna inanıyor musunuz?

ZİYA ÜL HAK — Büyük sorunlar yok. Sınır bölgelerinde göçmenlerin bulunması daha iyi. Ayrıca bizim misafirperverliğimiz onların uysal davranışlarına bağlı.

— Afgan direniş örgütünden memnun musunuz?

ZİYA ÜL HAK — Çok memnunum. Biraz pirinç ve buğdayla yetinerek beş yıldan beri çadırlarda yaşıyorlar. Şimdiye kadar durumlarından şikâyet etmediler. Pakistan'la ilgili söz ve davranışları son derece tutarlı olduğu için takdir ediliyorlar.

— Kabille görüşmeleriniz çıkmaza girmiş görünüyor.

ZİYA ÜL HAK — Kabil hükûmetini tanımıyoruz. Sovyetler'in Afganistan'dan çekilmesini, göçmenlerin ülkelerine dönmesini, Afganistan'ın özgür ve bağımsız bir ülke olarak kalmasını ve Afganlıların kendi kaderlerini özgürce seçmesini istiyoruz. Ancak, bütün bunları gerçekleştirmek için SSCB gibi büyük bir güçle mücadele edemeyiz. Bunun için Kabille, BM aracılığıyla dolaylı görüşmeler yapıyoruz.

— Sovyetler Birliği bu yıl baskısını arttırdı; birçok kez sınırlarımız ihlal edildi. Gelişen bu olaylar görüşmeleri hızlandırmanızı gerektirmez mi?

ZİYA ÜL HAK — Var olan baskıya katlanmak zorundayız, çünkü misilleme yapabilecek güçte değiliz. Yapsak bile bundan en zararlı çıkanlar ülkemizde bulunan Afganlılar olur. Sovyet bombardımanları, askeri rejimle yönetilen Pakistan için oldukça zor durumlar yaratıyor. Onlar Pakistanlılara şunu söylemek istiyorlar: Generalleriniz, ülkenin savunmasıyla uğraşacak yerde politika yapıyorlar. Bu bombardımanların amacı Pakistan'da kargaşa yaratmaktır. Bu kez Sovyet birlikleri, sınır olaylarını bahane ederek topraklarımıza girebilir, askeri karakolları ve göçmen kamplarını basabilirler. Hazırlıklı olmamız gerekiyor.

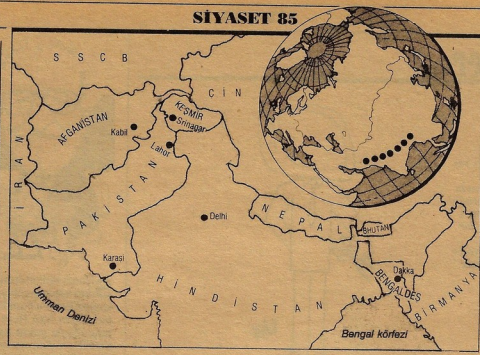

ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER PAKİSTAN İÇİN NE DİYOR?

Önemli adımlar

Planlama ve Gelişme Bakanı Dr. Mahbub Ül Hak - Dünya Bankası'nda çalıştığım sıralarda gelişme stratejisinin değiştirilmesi gerektiğini savundum. Artık bugün temel alınan üretim değil, insanlar; yoksullukla mücadele ediyoruz. Yoksulların eğitim, sağlık, içme suyu, yol v.b. gereksinimlerine öncelik verirsek brüt ulusal gelir kendiliğinden yükselir. Yetersiz beslenme sorununu çözümlemek için çok çalışmamız gerekti, ama bu konuda önemli adımlar attık. Altıncı ekonomik plan dönemi için önerim, ülke ekonomisinin büyümesini kolaylaştıracak altyapıya hız verilmesi olacaktır.

İslami ilkeler

Ekonomik İşler ve Maliye Bakanı Gulam İshak Han - Pakistan'ın ekonomik yapısını belirleyen İslamın ilkeleridir; mülkiyet, sermaye, kâr, arz-talep ve hatta tüketicinin gereksinimleri bu ilkelere göre saptanır. Yoksulların zengin olmaya hakları vardır ya da başka bir deyişle sermaye bütün insanlar yararına bolluk yaratmanın temel aracıdır. İslam ülkeleriyle Batı ülkelerinin ekonomik sistemleri birbirinden çok farklıdır. Mülkiyet sorununa bakışı da kapitalist ve sosyalist sistemlerle temelden ayrılır. Birincisi özel mülkiyeti kutsal ve dokunulmaz görürken ikincisi onu yadsır; burada her şey yalnızca devlete ait olabilir. Bizim ekonomik sistemimiz ise özel mülkiyeti tanır ancak, İslamın ilkeleri uyarınca her şeyin Tanrıya ait olduğunu da akıldan çıkarmaz. Bizim yaptığımız, gerçekte onun olanı bu dünyada yönetmek.

İdeolojiyi yaymak

Haberleşme Bakanı Zafer Ül Hak— 1947'de bağımsızlığı kazandığımızda bir iki gazete dışında basın diye birşey yoktu. Günlük, haftalık ve aylık yayınların dışında, Asya'da, Japonya'dan sonra ikinci sırayı tutan televizyon şebekesini kurduk. Topraklarımızın % 80'ine seslenebiliyoruz. Çalışmalarımızın iki temel amacı var: Pakistan'ın temel ideolojisini yaymak ve ülkemizin farklı toplumsal kesimlerini uzlaştırıp birleştirmek.

Başarılı olduk

Üretim Bakanı General Said Kadir— 1977 sıkıyönetim yasasıyla kamu sektörüne bağlı bazı altyapı hizmetlerini özel sektöre devrettik, ona gelişmesi için gereken bütün özgürlükleri tanıdık ve söz konusu alanlarda ulusallaştırma yasası çıkartmayacağımıza söz verdik. Şu an bakanlığımıza bağlı sekiz kurum ve toplam atmış beş birim var. Yedi yıldır uyguladığımız ölçülü ve denetimli üretim sayesinde oldukca başarılı olduğumuzu söyleyebilirim.

Özel kesime devretmek

Ulusal Gelişme Birliği Başkanı Zafer İkbal— Birliğimiz, 1972'de kamu kesimine hizmet vermek üzere kuruldu, 1977'de özel kesime öncelik verilmesiyle birlikte işlevleri farklılaştı. Bugün temel görevimiz özel kesime parasal kaynak yaratmak. Böylece ülke sanayii için gerekli sermaye birikimi sağlanacak ve ağır sanayi kurulacaktır. Üstünde durduğumuz ve öncelikle desteklediğimiz yatırım alanları kimya, tarım ve enerji sanayii, çimento ile şekerdir. Yalnızca projelere parasal kaynak sağlamakla kalmıyor, ticari bankalarla işbirliği yaparak bu projeleri gerçekleştiriyoruz. Kamu kesimi özel kesimi desteklemenin yanı sıra çok pahalı ve riskli yatırımları da üstleniyor.

Ağır sanayi

Dışsatımcılar Birliği Başkanı Hamid Habib— Birliğimiz 1962'de dışsatımı arttırmak ve çeşitlendirmek amacıyla kurulduk. Dışsatımımızın % 30'unu hammadde, % 70'ini ise işlenmiş ürünler kapsıyor. Önümüzdeki yıllarda işlenmiş ürün dışsatımını arttırmak istiyoruz. Örneğin ham pamuk yerine onun türevlerini ya da kaslanmış meyve satmayı yeğliyoruz. Ayrıca teknoloji ve birçok yabancı fabrikadan aldığımız lisansla ürettiğimiz malları da dışsatıma sunacağız. Bu alandaki sorunlara gelince; birliğimizi özel kesimden 43 kurul oluşturuyor, onların güvenini kazandık; devletin bu alandaki politikası kamu sektörüyle özel sektörün eşgüdümlü çalışmasını amaçlıyor; ancak şuna inanıyorum ki dışsatım özel kesime devredilirse büyük bir başarı sağlanır.

Ayrıcalıklar sağlıyoruz

Karaçi Dışsatım Birliği Başkanı Ziyaeddin Han— Birliğimizin dışalım ve dışsatım izni verme yetkisi var. Bu alanda iş yapmak isteyenlere önemli ayrıcalıklar sağlıyoruz. Yatırımcı para transferinde istediği ülkenin parasını seçebilir. Amacımız yabancı sermayeye cesaret vermek. Yatırımların bu yoldan hızlanmasıyla ülkemizdeki iş olanakları artacak, döviz akışı hızlanacak, teknoloji aktarımıyla ekonomimiz büyüyecek. Bu stratejinin Pakistan ekonomisi için yararlı olacağına yürekten inanıyoruz.

eski-yeni çizgiler

Hakan Derman

1960 yılında İstanbul'da doğdu. İlk karikatürü gazetemizde yayımlandı. Uluslararası sergi ve albümlerde yapıtları yer aldı. İtalya'nın Pistoia ve Pescara kentlerinde yapılan karikatür yarışmalarında iki ödül kazandı. Derman, kişisel sergilerinin yanı sıra, Türkiye'de ilk kez, Faruk Manici ile birlikte canlı insanlardan oluşturulan bir sergi de açtı. Halen Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tiyatro Bölümü'ne devam eden Derman'ın, "Çizik" adlı bir karikatür albümü var.

arşiv konuşuyor

Duvar örülüyor

12 Ağustos 1961 Cumartesi günü sabahı Doğu Alman hükümet ordusu, gönüllülere 43 kilometre boyunca bir duvar örülmesi gerektiğini açıkladı. 40 bin kadar kişinin katıldığı çalışmalara bazı mahallelerde hemen başlandı ve 50 cm.'lik sembolik bir duvar örüldü. Böylece ilk kez Doğu Berlin, Batı Berlinlilere yasak ediliyordu. Daha sonraları adı "Utanç Duvarı" olarak belirginleşecek ve birçok kanlı olaylara da sahne olacak olan duvarın ilk örülmeye başlandığı günden bir an.

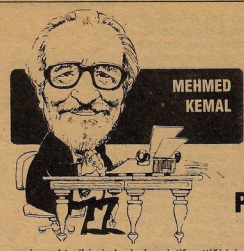

Patlamayan Kabak

Siyasal tarihimizde, bakan istifa ettiği için Yüce Divan'a gitmeden kapanan bir yolsuzluk olayı vardır. Başbakan İsmet Paşa'dır, İçişleri Bakanı Ferit Bey... Gazeteler, Büyük Zafer'den sonra yurttan kaçan bazı Rum ve Ermeni zenginlerinin İçişleri Bakanı'nın buyruğuyla yurda sokulduklarını yazar. Bazı belgeler yayımlanır. Meclis araştırması açılması istenir. Ancak bu sırada İçişleri Bakanı istifa eder, yerine Recep Peker bakan olur. Peker, bakan istifa ettiği için olayın üstüne pek fazla varmaz.

Gazeteler boş durmazlar, özellikle Celal Nuri İleri çok sert yazılar yazar, "İçişleri Bakanlığını Damat Ferit'in veziri Ferit Bey işgal ediyor." der. "İçişleri Bakanı istifa ettiğine göre, olayda adları geçen milletvekillerinin durumu ne olacak?" diye sorar. Bu milletvekilleri arasında Kılıç Ali'nin ve Lazistan milletvekili Rauf Bey'in de adları geçmektedir. Kılıç Ali küplere biner ve İleri gazetesi yönetim yerine giderek Celal Nuri Bey'i döver.

Şimdi geliyorum...

Olay şöyle gelişir. Saat beş sularına doğru telefon çalar: "Alo, Celal Nuri Bey orada mı?"

Celal Nuri Bey telefona gelerek sorar:

"Alo, ben Celal Nuri, kimsiniz?"

"Ben Kılıç Ali, İçişleri Bakanı'nın demecini okudun mu? Okudunsa bu konuda düşüncelerini söylet.."

"Ne yapacaksınız?"

"Ben ne yapacağımı bilirim, şimdi geliyorum."

Bu konuşmanın üstünden on dakika ya geçer, ya geçmez Kılıç Ali, yanında milletvekillerinden Rauf Bey olduğu halde Celal Nuri'nin odasından içeri girer. Celal Nuri, Feridun Fikri ve Suphi Nuri beylerle oturmaktadır. Kılıç Ali hemen tabancasını çeker, söverek, bağırıp çağırarak ortalığı karıştırmaya başlar. Bir yandan da masanın üstünde ne varsa, tabla, kalem, hokka Celal Nuri'nin kafasına atmaya başlar. Bir şangırtıdır kopar. Gürültüyü duyanlar koşar. Feridun Fikri, Kılıç Ali'nin tabancalı eline sarılır, tabancayı ateşlemesini önler. Saldırgan Kılıç Ali bu kez tabancanın kabzasıyla vurmağa başlar. Olay sırasında oraya bir polis görevlisi gelmişse de Kılıç Ali'nin yasal dokunulmazlığını bildiğinden bir şey yapamaz. Zaten öfkesi geçmiş olan, yerdeki kanları gören Kılıç Ali ve arkadaşı da oradan uzaklaşır.

Kimden cesaret alıyor?

Olaya polis müdürü Hüsnü Bey el koyar ama, artık her şey olup bitmiştir. Durum iyice anlaşılmıştır. İçişleri Bakanı Recep Peker in demeci Kılıç Ali'yi kızdırmış, kızgınlığını Celal Nuri'den almıştır. Kılıç Ali bu saldırganlığı yapma cesaretini nereden almaktadır? Herkes bilir ki, Kılıç Ali, Kurtuluş Savaşı sırasında Antep'te Fransızlara karşı savaşan, bu cepheyi Atatürk'ün buyruğu ile sonuna değin ayakta canlı tutan kişidir. Devrimin kahraman çocuklarından biridir. Devrim tehlikeye girdiğinde, kurulan mahkemelerde görev almış, devrim düşmanlarına karşı çıkmıştır. Her zaman Atatürk'ün çok yakınında olmuş, "Mutat Zevat"tan sayılmıştır. Bir başyazarı gelip yerinde dövme, saldırma cesaretini Atatürk'e olan yakınlığından almakta olduğunu herkes bilmektedir.

Ferit Bey, istifasından sonra İstanbul'a gelir. Kadıköy'deki evinde gazetecileri kabul eder. Neden istifa ettiğini soran gazetecilere şunları söyler:

"Kabinelerde âdettir. Bakanlar, Başbakanı zor durumda koymamak için böyle zamanlarda istifalarını verirler. İstifanın kabul veya ret edilmesini Başbakana bırakırlar. Böyle durumlarda Başbakan serbest olur. Ben de gerek Başbakana, gerek kabine arkadaşlarına bir çok kez, istifam sizin elinizdedir, gerek görüldüğü an hazırım, dedim. Hasta idim, Başbakan Paşa, sonsuz istemlerime karşın dayanamadı istifamı kabul etti."

Gerek tabanca ile bir başyazarın yaralanması olayı, gerek İçişleri Bakanının istifası Atatürk'e de anlatılmış, gerçekler öğrenilmiştir. Sonunda konunun Yüce Divan'a götürecek durumda olmadığı anlaşılmıştır.

Rum ve Ermenilerin yurda sokuluşlarını bir polis memuru şöyle anlatmıştır:

"Bize içeri sokun derler sokarız, dışarı atın derler atarız. Ne para aldığımız vardır, ne pul. Sonunda nedense kabak bizim başımıza patlar. Bereket bu kez kimsenin başında kabak patlamadı da kurtulduk."